

HIDZOIG MIT

THE DIDACHE

OR

TEACHING OF THE TWELVE APOSTLES

RESTORED TO ITS ORIGINAL STATE FROM VARIOUS SOURCES, WITH AN INTRODUCTION

TRANSLATION, AND NOTES

BY

CHARLES H. HOOLE, M.A.

STUDENT OF CHRIST CHURCH, OXFORD

DAVID NUTT, 270-71 STRAND
1894

INTRODUCTION

An addition was unexpectedly made to the scanty remains of the Apostolic period when, about the year 1873, Bryennius, now Bishop of Nicomedia, discovered in the library of the Holy Sepulchre at Constantinople a manuscript of the eleventh century, containing, besides other works, a complete text of the First and Second Epistles of St. Clement to the Corinthians, which had only existed previously in a mutilated state in the Codex Alexandrinus, and a lost work called "The Didache, or Teaching of the Apostles," which, though mentioned in Athanasius 1 and Eusebius 2 among the Apocryphal books of the New Testament, had not, since the time of Nicephorus in the ninth century, been known or quoted. The publication of the text by Bryennius soon led to the discovery that, although new as a work with the title of "The Didache. or Teaching of the Apostles," it was already substantially known, nearly the whole of it being contained in three works that had already been published-"The Epistle of Barnabas," "The Apostolical Constitutions," and a recently discovered treatise called "The Epitome of the Holy Apostles." This, though it does not affect the genuineness of the discovery, affects a good deal the importance that was supposed to attach to the publica-

¹ Athanasius, Epist. Fest. 39. ² Euseb., H.E. iii. 25, 4, 5.

tion of a new theological treatise of the Apostolic period. An examination of the text as published by Bryennius, printed at the end of the introduction, with the passages not previously known marked with brackets, will show that practically the whole of the treatise, with the exception of a few of the directions given for the reception of apostles and prophets, was already known, and had been in the hands of scholars for some time; so that the chief importance of the discovery would seem to be its enabling us to identify the passages in the "Epistle of Barnabas" and the "Apostolic Constitutions," and to refer to their proper period and source what had hitherto been doubtful.

What, then, was the source from which the various writers, whose work we find in the "Epistle of Barnabas," "The Shepherd of Hermas," "The Apostolic Constitutions," and "The Epitome of the Holy Apostles," drew the doctrines and regulations which we find for the first time collected in the "Didache" of Bryennius? And the answer would seem to be this: There existed at a very remote period, most likely before the end of the first century, a work handed down by oral tradition which was supposed to embody the verbal teaching of the first Apostles. The expression itself, διδαχή τῶν ἀποστόλων, "teaching of the Apostles," occurs in Acts xi. 42, and the use of the word διδαχή for teaching or doctrine is common in the New Testament, so that it would be the natural title for a collection of sayings or precepts

¹ Matt. vii. 28, xvi. 12; Mark i. 27, iv. 2; John vii. 16, xviii. 11; Acts xiii. 12, xvii. 19; Rom. vi. 17; 1 Cor. xiv. 16, 26; 2 Tim. iv. 2; Titus i. 9; Heb. vi. 2, xiii. 9; 2 John 9, 10. The word is always translated "doctrine" in the Authorised Version.

which had been handed down by tradition as representing the verbal teaching of the Apostles. We may suppose that this work, after existing for a time in a traditional form, was embodied in writing, and used to form part of the earliest Christian books, and consequently portions of it appeared in "The Shepherd of Hermas" and the Epistle attributed to Barnabas.

At a period a little later, the compiler of the "Apostolic Constitutions" included this traditional work, which had already partly appeared in writing, in his collection of precepts supposed to have been given by the Apostles themselves, so that in the seventh book of the "Apostolic Constitutions" we find the doctrine of the Duæ Viæ worked out at length, with precepts for the administration of the Sacraments and the appointment of Christian ministers. At a still later period the editor of the "Epitome of the Holy Apostles" endeavoured to complete the notion of a Didache of the Apostles by giving the names of the Apostles themselves, and referring each precept to its author. These four forms of the Apostolic teaching, or, at any rate, the first three of them, were in the hands of the anonymous writer of the treatise known as "The Didache of the Apostles," who compiled and abridged from them the work that we now possess as the Didache, giving in a condensed form what had previously existed in a number of other works, with a view to supplying a manual of conduct, based on the actual teaching of the Apostles themselves, and adding some formulæ, possibly belonging to an earlier period than his own, for the administration of the Sacraments and the appointment and maintenance of ministers and church officers.

But what, it may be asked, was the nature of this teaching, supposed to have been handed down by tradition as having been delivered by the first Apostles? The idea was that of the Duæ Viæ or two ways, a series of ethical precepts as to what was to be avoided, and what was to be followed in conduct, to which were added a few directions as to the administration of the Sacraments, and the appointment of church officers.

The notion of the two ways or modes of conduct laid before men is one of great antiquity, occurring in Scripture as early as the Book of Deuteronomy, xxvii. 4, where the Israelites are commanded, after they had entered Palestine, to select the two mountains of Ebal and Gerizim-Gerizim representing the path of obedience and Ebal that of transgression, blessings being pronounced from the one and curses from the other; and the command, we are told, was actually carried out by Joshua after the Israelites had occupied Palestine. The same notion occurs in the prophecies of Jeremiah xxi. 8: "Thus saith the Lord, Behold I set before you the way of life and the way of death." It is also found in the classical writers as early as Hesiod, and it appears in the fable called "The Choice of Hercules," attributed to Prodicus the sophist.2 The notion is that of two paths placed before a person at the commencement of his career, the one narrow and difficult but right, the other easy and pleasant but wrong. In this shape it is found in the Canonical Gospels, cf. Matt. vii. 13, where the εὐρύχωρος ὁδὸς and the τεθλιμμένη ὁδὸς are mentioned and

¹ Joshua viii. 32.

² Hesiod, Op. et Dies, 285; Prodicus apud Xenophont. Mem. ii. 1, 21.

contrasted. "Wide is the gate and broad is the way that leadeth to destruction, and many there be which go in thereat; because strait is the gate and narrow is the way that leadeth unto life, and few there be that find it;" and this passage is most likely the real source of the doctrine of the two ways found in the "Epistle of Barnabas," where we read, "There are two ways of teaching and authority, one of light and the other of darkness, and the difference is great between the two ways." This idea of the two ways is expanded and worked out at some length, first in the "Epistle of Barnabas," and afterwards in the "Apostolic Constitutions" and the "Epitome of the Holy Apostles," and for some reason the name of St. Peter came to be connected with it. Thus it is stated by Athanasius in his remarks on the Canon-"There are also other books, not canonical, but called by the fathers ecclesiastical, such as the book called 'The Shepherd of Hermas' and that which is called 'The Two Ways, or the Judgment of Peter;" and the same work seems to be mentioned by Eusebius with the title of "The Teachings of the Apostles," διδαχὰι τῶν ἀποστόλων. Thus a new manual of ethics was formed for the use of the Christian Church, based partly on the actual teaching of Christ as found in the Gospels, partly on the application of the ideas contained in it, which are arranged and enlarged so as to form a complete manual of duty. this was added, apparently on the same authority, the oral tradition of the Apostolic teaching, directions for the administration of the Sacraments and the appointment and maintenance of ministers of religion. work thus edited would supply a code of Christian duty and discipline, based upon what was supposed to have

been said by the Apostles themselves, and supported by passages from the Canonical Gospels, and as such would be what Athanasius calls it, not canonical, or to be considered a book of the New Testament, but useful to persons who had recently joined the Christian Church, and wished to be instructed in the duties of a pious life. These books were, he says, "The Wisdom of Solomon," "The Wisdom of Sirach," the Books of Esther, Judith, and Tobit, the work called "The Teaching of the Apostles" and the "Shepherd." We thus arrive at the complete nature of the work called "The Didache, or Teaching of the Apostles," and find it to be in reality a combination of two systems of teaching, perhaps of two treatises, the Duæ Viæ or Judicium Petri, and the διδαχαί τῶν ἀποστόλων or the doctrines of the Apostles. From the first comes the doctrine of the two paths; from the second, the directions for the administration of the Sacraments and the appointment and maintenance of ministers of religion.1

Hieronymus de Vir. Illustr. c. I (Opp. ii. 827): "Libri autem

¹ The latter work seems to have been known under various titles, such as the Duæ Viæ, the Judicium Petri, αἰ διαταγαὶ αἱ διὰ Κλήμεντος, and ἐπιτομὴ ὅρων τῶν ἀγὶων ἀποστόλων. The Epitome or Judicium Petri was missing until 1842, when it was published at Giessen by Bichell, and afterwards by Hilgenfeld at Leipsic in 1866: it is referred to by Rufinus Aquitanus in the following passage, 345–410 A.D.:—"Sciendum tamen est, quod et alii libri sunt, qui non canonici, sed ecclesiastici a maioribus appellati sunt: ut est Sapientia Salomonis et alia Sapientia quæ dicitur filii Syrach, qui liber apud Latinos hoc ipso generali vocabulo Ecclesiasticus appellatur, quo vocabulo non auctor libelli, sed scripturæ qualitas tegnominata est. eiusdem ordinis est libellus Tobiæ et Judith et Maccabæorum libri. in Novo vero Testamento libellus, qui dicitur Pastoris sive Hermatis, [et] qui appellatur Duæ viæ vel Judicium Petri."— Exposition of the Apostles' Creed, c. 38.

It remains to trace chronologically the various sources from which the Didache seems to have been compiled. The doctrine of the Two Ways is first found in Christian literature at the conclusion of the Epistle of Barnabas, which may date perhaps as early as 79 A.D., though the majority of critics place it about the beginning of the second century. "Let us pass on," he says, "to another method of knowledge and teaching. There are two paths

(i.e. Petri), e quibus unus Actorum eius inscribitur, alius Evangelii, tertius Prædicationis, quartus Apocalypseos, quintus Iudicii, inter apocryphas scripturas repudiantur."

The former, the Teaching or Teachings of the Apostles, is mentioned in the following passages in Eusebius and Athanasius:—

Ευseb., ΗΕ. iii. 25, 4, 5. ἐν τοῖς νόθοις κατατετάχθω καὶ τών Παύλου πράξεων ἡ γραφή, ὅ τε λεγόμενος Ποιμὴν καὶ ἡ ἀποκάλυψις Πέτρου καὶ πρὸς τούτοις ἡ φερομένη Βαρκάβα ἐπιστολὴ καὶ τῶν ἀποστόλων αἱ λεγόμεναι Διδαχὰι ἔτι τε, ὡς ἔφην, ἡ Ἰωάννου ἀποκάλυψις, εἰ φανείη, ἡν τινες, ὡς ἔφην, ἀθετοῦσι, ἔτεροι δὲ ἐγκρίνουσι τοῖς ὁμολογουμένοις. ἤδη δὶ ἐν τούτοις τινὲς καὶ τὸ καθὶ Ἑβραίους εὐαγγέλιον κατέλεξαν, ῷ μάλιστα Ἑβραίων οἱ τὸν Χριστον παραδεξάμενοι χαίρουσι. ταῦτα μὲν πάντα τῶν ἀντιλεγομένων ὰν εἰη.

Athanasius, Opp. i. 2, 963. ἔνεκά γε πλείονος ἀκριβείας προστίθημι καὶ τοῦτο γράφων ἀναγκαίως, ὡς ὅτι ἔστι καὶ ἔτερα βιβλία τούτων ἔξωθεν, οὐ κανονιζόμενα μέν, τετυπωμένα δὲ παρὰ τῶν πατέρων αναγινώσκεσθαι τοῖς ἄρτι προσερχομένοις καὶ βουλομένοις κατηχεῖσθαι τὸν τῆς εὐσεβείας λόγον Σοφία Σολομῶντος καὶ Σοφία Σιρὰχ καὶ Εσθῆρ καὶ Ιουδίθ καὶ Τοβίας καὶ Διδαχή καλουμένη τῶν ἀποστόλων καὶ Ποιμήν.

Anastasius Sinaiticus, Quæst. et Respon. Η ερίοδοι καὶ διδαχὰι τῶν ἀποστόλων.

Nicephori Stichometria. Διδαχή ἀποστόλων στίχοι s'.

Zonaras (Sæc. xii.). την διδαχήν δὲ τῶν ἀποστολων τινὲς λέγουσιν εἶναι τὰς διὰ τῶυ Κλήμεντος γραφείσας διατάξεις.

Matthæus Blastares. ἔξωθεν δὲ τῶν κανονιζομένων εἶναί φησιν (' Λ θανάσιος) τὴν Σοφίαν Σολομῶντος—καὶ τὴν διδαχὴν τῶν ἀγίων ἀποστολων.—Coteler, i. 193.

Cyprian de Aleatoribus, c. Et in Doctrinis Apostolorum, Si quis frater delinquit in Ecclesia, &c.

of teaching and authority, that of light and that of darkness." The passage which follows should be compared with the Didache of Bryennios, i.-v.; the use of the word διδαχη, ἐπὶ ἐπέραν γνῶσιν καὶ διδαχην, in the introductory sentence should be noticed, as it apparently contains the germ of the notion, afterwards expanded in the second century, of a διδαχη or system of teaching inculcated by the early teachers of Christianity.

The passages that follow are from c. xviii. to xx. of the Epistle of Barnabas; they should be carefully compared with the Didache discovered by Bryennios, as they contain the earliest statement of the doctrine of the two ways, and represent, more closely perhaps than the later work, the traditional teaching of the Apostles.

XVIII. Μεταβωμεν δὲ καὶ ἐπὶ ἑτέραν γνωσιν καὶ διδαχήν. 'Οδοὶ δύο εἰσὶν διδαχῆς καὶ ἐξουσίας, ἥ τε τοῦ φωτὸς καὶ ἡ τοῦ σκότους. διαφορὰ δὲ πολλὴ τῶν δύο ὁδῶν. ἐφ' ῆς μὲν γάρ εἰσιν τεταγμένοι φωταγωγοὶ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ, ἐφ' ῆς δὲ ἄγγελοι τοῦ Σατανᾶ. 2. καὶ ὁ μέν ἐστιν Κύριος ἀπὸ αἰώνων καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας, ὁ δὲ ἄρχων καιροῦ τοῦ νῦν τῆς ἀνομίας.

ΧΙΧ. Ἡ οὖν ὁδός τοῦ φωτός ἐστιν αὕτη ἐἀν τις θελων ὁδὸν ὁδεὐειν ἐπὶ τὸν ὡρισμένον τόπον σπεύση τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. ἔστιν οὖν ἡ δοθεῖσα ἡμῖν γνῶσις τοῦ περιπατεῖν ἐν αὐτῆ τοιαύτη. 2. ᾿Αγαπήσεις τὸν πουἡσαντά σε, φοβηθήση τόν σε πλάσαντα, ἐοξάσεις τόν σε λυτρωσάμενον ἐκ θανάτου ἔση ἀπλοῦς τῆ καρδία καὶ πλούσιος τῷ πνεύματι οὐ κολληθήση μετὰ πορευομένων ἐν ὁδῷ θανάτου,

μισήσεις παν δ οὐκ έστιν αρεστον τῷ Θεῷ μισήσεις πάσαν ὑπόκρισιν οὐ μη ἐγκαταλίπης ἐντολὰς Κυρίου. 3. οὐχ ὑψώσεις σεαυτόν, ἔση δὲ ταπεινόφρων κατά πάντα. οὐκ ἀρεῖς ἐπὶ σεαυτὸν δόξαν. οὐ λήμλη βουλήν πονηράν κατά τοῦ πλησίον σου οὐ δώσεις τη ψυχη σου θράσος. 4. οὐ πορνεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ παιδοφθορήσεις. οὐ μή σου ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐξέλθη ἐν ἀκαθαρσία τινῶν. οὐ λήμψη πρόσωπον ελέγξαι τινα έπι παραπτώματι. έση πραύς, έση ήσύχιος, έση τρέμων τούς λόγους² ούς ήκουσας, οὐ μνησικακήσεις τῷ ἀδελφῷ σου. 5. οὐ μη διψυχήσης πότερον έσται η ού. ου μη λάβης έπὶ ματαίφ τὸ ὄνομα Κυρίου.³ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὑπὲρ τὴν ψυχήν σου. οὐ φονεύσεις τέκνον εν φθορά, οὐδε πάλιν γεννηθεν ἀποκτενείς. οὐ μὴ ἄρης τὴν χεῖρά σου ἀπὸ τοῦ υίοῦ σου ἡ ἀπὸ της θυγατρός σου, άλλα άπο νεότητος διδάξεις φόβον Θεοῦ. 6. οὐ μὴ γένη ἐπιθυμῶν τὰ τοῦ πλησίον σου, οὐ μὴ γένη πλεονέκτης. οὐδὲ κολληθήση ἐκ ψυχῆς σου μετὰ ὑψηλῶν, ἀλλὰ μετὰ ταπεινών και δικαίων αναστραφήση. τα συμβαίνοντά σοι ένεργήματα ώς άγαθὰ προσδέξη, είδως ὅτι ἄνευ Θεοῦ οὐδὲν γίνεται. 7. οὐκ ἔση διγνώμων οὐδὲ δίγλωσσος. ὑποταγήση κυρίοις ώς τύπφ Θεοῦ ἐν αἰσχύνη καὶ φόβω. οὐ μή ἐπιτάξης δούλω σου ἢ παιδίσκη ἐν πικρία, τοῖς ἐπὶ τὸν αὐτὸν Θεὸν έλπίζουσιν, μήποτε οὐ μη φοβηθήσονται τὸν ἐπ' άμφοτέροις Θεόν ότι ηλθεν οὐ κατὰ πρόσωπον καλέσαι, άλλ' έφ' ούς τὸ πνεῦμα ἡτοίμασεν. 8. κοινωνήσεις έν πασιν τω πλησίον σου, και οὐκ έρεις ίδια

¹ Ex. xx. 14. ² Is. lxvi. 2. ³ Ex. xx. 7.

είναι εί γὰρ εν τῷ ἀφθάρτω κοινωνοί έστε, πόσω μάλλον έν τοις φθαρτοίς. ούκ έση πρόγλωσσος. παγίς γαρ το στόμα θανάτου. όσον δύνασαι ύπερ της λυχής σου άγνεύσεις. 9. μή γίνου πρός μέν το λαβείν εκτείνων τως χείρας, προς δε το δούναι συσπών. αγαπήσεις ως κόρην του όφθαλμου σου πάντα τόν λαλοῦντά σοι τόν λόγον Κυρίου.³ 10. μνησθήση ήμέραν κρίσεως νυκτός και ήμέρας, και εκζητήσεις καθ' έκαστην ημέραν τὰ πρόσωπα των άγίων, ή δια λόγου κοπιων και πορευόμενος είς τὸ παρακαλέσαι καὶ μελετῶν εἰς τὸ σῶσαι ψυχὴν τῷ λόγω, η διά των χειρων σου έργάση είς λύτρον άμαρτιων σου. ΙΙ. οὐ διστάσεις δοῦναι οὐδε διδους γογγύσεις, γνώση δέ τίς ὁ τοῦ μισθοῦ καλὸς ἀνταποδότης. φυλάξεις ά παρέλαβες, μήτε προστιθείς μήτε άφαιρων. είς τέλος μισήσεις τον πονηρόν. κρινείς δικαίως. Ι 2. οὐ ποιήσεις σχίσμα, εἰρηνεύσεις δε μαχομένους συναγαγών. εξομολογήση έπὶ άμαρτίαις σου. οὐ προσήξεις έπὶ προσευχὴν έν συνειδήσει πονηρά. αύτη έστιν όδος τού φωτός.

ΧΧ. Ἡ δὲ τοῦ μέλανος ὁδός ἐστιν σκολιὰ καὶ κατάρας μεστή. ὁδός γάρ ἐστιν θανάτου αἰωνίου μετὰ τιμωρίας, ἐν ἢ ἐστὶν τὰ ἀπολλύντα τὴν ψυχὴν αὐτῶν εἰδωλολατρεία, θρασύτης, ὕψος δυνάμεως, ὑπόκρισις, διπλοκαρδία, μοιχεία, φόνος, ἀρπαγή, ὑπερηφανία, παράβασις, δόλος, κακία, αὐθάδεια, φαρμακεία, μαγεία, πλεονεξία, ἀφοβία Θεοῦ. 2. διῶκται τῶν ἀγαθῶν, μισοῦντες ἀλήθειαν, ἀγαπῶντες ψεύδη, οὐ γινώσκοντες μισθὸν δικαιοσύνης, οὐ κολ-

¹ Acts iv. 32. ² Ecclus. iv. 31. ³ Heb. xiii. 7.

λώμενοι ἀγαθῷ,¹ οὐ κρίσει δικαία, χήρα καὶ ὀρφανῷ οὐ προσέχοντες, ἀγρυπνοῦντες οὐκ εἰς φόβον Θεοῦ ἀλλὰ ἐπὶ τὸ πονηρόν, ὧν μακρὰν καὶ πόρρω πραϋτης καὶ ὑπομονή, ἀγαπῶντες μάταια, διώκοντες ἀνταπόδομα, οὐκ ἐλεῶντες πτωχόν, οὐ πονοῦντες επὶ καταπονουμένῳ, εὐχερεῖς ἐν καταλαλιᾳ, οὐ γινώσκοντες τὸν ποιήσαντα αὐτούς, φονεῖς τέκνων, φθορεῖς πλάσματος Θεοῦ, ἀποστρεφόμενοι τὸν ἐνδεόμενον, καταπονοῦντες τὸν θλιβόμενον, πλουσίων παράκλητοι, πενήτων ἄνομοι κριταί. πανθαμάρτητοι.

ΧΧΙ. Καλὸν οὖν ἐστίν μαθόντα τὰ δικαιώματα τοῦ Κυρίου, ὅσα γέγραπται, ἐν τούτοις περιπατεῖν. ὁ γὰρ ταῦτα ποιῶν ἐν τῷ βασιλεία τοῦ Θεοῦ δοξασθήσεται ὁ ἐκεῖνα ἐκλεγόμενος μετὰ τῶν ἔργων

αὐτοῦ συναπολεῖται.

Next in order follows the Shepherd of Hermas, with a date not much later than the Epistle of Barnabas, and certainly one of the oldest Christian works outside the canon of the New Testament. Here we have again the doctrine of the two ways, called here the δ₂θη and στ₂εβλη ὁδὸς, the straight and the crooked path, and two angels are fancifully represented as presiding over them. "Walk thou," says the author of the Shepherd, "in the straight path, and avoid the crooked." The notion of duality in conduct, of two lines of life laid before every one, one to be avoided, and the other to be followed, is insisted upon in Hermas chiefly on ethical grounds, and with little reference to Scripture, but more to the δίzανον and ἄδιχον of the philosophic schools, and even an

¹ Rom. xii. 9.

allusion to the system of the Peripatetics might be traced in the use of the terms δύναμις and ἐνέργεια.¹

Ι. Ένετειλάμην σοι, φησίν, έν τη πρώτη έντολη ίνα φυλάξης την πίστιν και τον φόβον και την εγκράτειαν. Ναί, φημί, κύριε. 'Αλλά νῦν θέλω σοι. φησί. δηλώσαι καὶ τὰς δυνάμεις αὐτῶν, ίνα ιοήσης τίς αὐτῶν τίνα δύναμιν έχει καὶ ἐνέργειαν. διπλαί γάρ είσιν αι ενέργειαι αὐτῶν κείνται οὖν ἐπὶ δικαίφ και αδίκφ. 2. συ ούν πίστευε τῷ δικαίφ, τῷ δε αδίκω μη πιστεύσης το γαρ δίκαιον ορθήν όδον έχει, τὸ δὲ ἄδικον στρεβλήν ἀλλὰ σὰ τῆ ὁρθῆ ὁδῷ πορεύου [και όμαλη], την δε στρεβλην έασον. 3. ή γαρ στρεβλή όδος τρίβους οὐκ έχει, άλλ' άνοδίας καὶ προτκόμματα πολλά, και τραχείά εστι και άκανθώδης. βλαβερά οὖν ἐστὶ τοῖς ἐν αὐτῆ πορευομένοις, 4. οι δε τη ορθη όδφ πορευόμενοι όμαλως περιπατοῦσι καὶ ἀπροσκόπτως οὔτε γὰρ τραχεῖά ἐστιν ούτε ακαιθώδης. βλέπεις οῦν ὅτι συμφορώτερόν έστι ταύτη τη όδφ πορεύεσθαι. 5. 'Αρέσκει μοι, φημί, κύριε, ταύτη τη δδώ πορεύεσθαι. Πορεύση, φησί και θε αν έξ όλης καρδίας επιστρέψη προς Κύριον πορεύσεται έν αὐτη.2

ΙΙ. "Ακουε νῦν, φησί, περὶ τῆς πίστεως. δύο εἰσὶν ἄγγελοι μετὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἶς τῆς δικαιοσύνης καὶ εἶς τῆς πονηρίας. 2. Πῶς οὖν, φημί, κύριε, γνώσομαι τὰς αὐτῶν ἐνεργείας, ὅτι ἀμφότεροι ἄγγελοι μετ ἐμοῦ κατοικοῦσιν; 3. "Ακουε, φησί, καὶ σύνιε αὐτάς.

¹ Hermas Pastor, Mand. vi. 1.

² Parallelisms occur also in Hermas, Mand. ii. and Mand. xi., vide Doctrina Apost. c. i. s. xi.-xiii.

ό μὲν τῆς δικαιοσύνης ἄγγελος τρυφερός ἐστι καὶ αἰσχυντηρὸς καὶ πραὺς καὶ ἡσύχιος. ὅταν οὖν οὖνος ἐπὶ τὴν καρδίαν σου ἀναβῆ, εὐθέως λαλεῖ μετὰ σοῦ περὶ δικαιοσύνης, περὶ ἀγνείας, περὶ σεμνότητος, περὶ αὐταρκείας, περὶ παντὸς ἔργου δικαίου καὶ περὶ πάσης ἀρετῆς ἐνδόξου. ταῦτα πάντα ὅταν εἰς τὴν καρδίαν σου ἀναβῆ, γίνωσκε ὅτι ὁ ἄγγελος τῆς δικαιοσύνης μετὰ σοῦ ἐστί. [ταῦτα οὖν ἐστι τὰ ἔργα τοῦ ἀγγέλου τῆς δικαιοσύνης.] τούτω οὖν πίστευε καὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. 4. ὅρα νῦν καὶ τοῦ ἀγγέλου τῆς πονηρίας τὰ ἔργα. πρῶτον πάντων ὀξύχολός ἐστι καὶ πικρὸς καὶ ἄφρων, καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά, καταστρέφοντα τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ ὅταν οὖν οὖτος ἐπὶ τὴν καρδίαν σου ἀναβῆ, γνῶθι αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ.

Next follows the recently discovered work, which is best described as the Due Viæ or Judicium Petri. It does not seem to be quite complete, as though two ways are mentioned in c. 1, only the $\delta\delta\delta\delta_{5}$ $\zeta\omega\tilde{\eta}_{5}$ is given in detail, the $\delta\delta\delta\delta_{5}$ $\theta\alpha\nu\dot{\alpha}\tau\omega$ being omitted; it concludes with directions for the appointment of church officers. It is impossible to avoid noticing the similarity between the style of the Epitome or Duæ Viæ and a well-known

¹ This title is not found in the manuscripts where the work is called Λi διαταγαὶ αἱ διὰ Κλήμεντος, and Ἐπιτομὴ ὅρων τῶν ἀγίων ἀποστόλων. Hilgenfeld has conjectured, with some plausibility, that it is in reality a portion of the missing Judicium Petri. If, however, the title of Epitome is preferred, it would be a collection of precepts on the subject of the Two Paths, with St. Peter as the chief speaker. The commencement should be compared with that of the Epistle of Barnabas.

fragment of Papias,¹ so that it might almost be conjectured that a portion of the Λογῶν Κυζιανῶν Ἐξήγησις of Papias was contained in the Judicium Petri, which would thus carry the source of the Teaching of the Apostles almost to the Apostolic period. The text of Hilgenfeld has been given, who cites three manuscripts of the work: Vindobonensis, Mosquensis, Ottobonianus. There is also a Syriac version.

1 3. Οὐκ ὀκνήσω δέ σοι καὶ ὅσα ποτὰ παρὰ τῶν πρεσβυτέρων καλῶς ἔμαθον καὶ καλῶς ἐμνημόνευσα, συγκατατάξαι ταῖς ἐρμηνείαις, διαβεβαιούμενος, ὑπὰρ αὐτῶν ἀλήθειαν. οὐ γὰρ τοῖς τὰ πολλὰ λέγουσιν ἔχαιρον ὥσπερ οἱ πολλοί, ἀλλὰ τοῖς τὰληθῆ διδάσκουσιν, οὐδὰ τοῖς τὰς ἀλλοτρίας ἐντολὰς μνημονεύουσιν, ἀλλὰ τοῖς τὰς παρὰ τοῦ Κυρίου τῆ πίστει δεδομένας καὶ ἀπ' αὐτῆς παραγινομένοις τῆς ἀληθείας. 4. Εἰ δέ που καὶ παρηκολουθηκώς τις τοῖς πρεσβυτέροις ἔλθοι, τοὺς τῶν πρεσβυτέρων ἀνέκρινον λόγους τί 'Ανδρέας ἢ τί Πέτρος εῖπεν ἢ τί Φίλιππος ἢ τί Θωμᾶς ἢ 'Ἰάκωβος ἢ τί Ἰωννης ἢ Ματθαῖος ἢ τις ἔτερος τῶν τοῦ Κυρίου μαθητῶν, ἄ τε 'Αριστίων καὶ ὁ πρεσβύτερος Ἰωννης, οἱ τοῦ Κυρίου μαθηταί, λέγουσιν. οἱ γὰρ τὰ ἐκ τῶν βιβλίων τοσοῦτόν με ἀφελεῖν ὑπελάμβανον, ὅσον τὰ παρὰ ζώσης φωνῆς καὶ μενούσης.

—Ραρίας, Frag. I; Euseb. Η.Ε. iii. 39.

7. Καὶ ὁ νῦν δὲ ἡμῖν δηλούμενος Παπίας τοὺς μὲν τῶν ἀποστόλων λὸγους παρὰ τῶν αὐτοῖς παρηκολουθηκότων ὁμολογεῖ παρειληφέναι, 'Αριστίωνος δὲ καὶ τοῦ πρεσβυτέρου 'Ιωάννου αὐτήκοον ἐαυτόν φησι γενέσθαι. 'Ονομαστὶ γοῦν πολλάκις αὐτῶν μνημονεύσας, ἐν τοῖς αὐτοῦ συγγράμμασι τίθησιν αὐτῶν καὶ παραδόσεις. Καὶ ταῦτα δ' ἡμῖν οὐκ εἰς τὸ ἄχρηστον εἰρήσθω.—Ευseb. Η. Ε. iii. 39.

Papias, Iohannis auditor, Hierapolitanus in Asia episcopus, quinque tantum scripsit volumina, quæ prænotavit Explanatio Sermonum Domini. In quibus quum se in præfatione asserat non varias opiniones sequi, sed apostolos habere auctores, ait: Considerabam, quid Andreas, quid Petrus dixissent, quid Philippus, quid Thomas, quid Iacobus, quid Iohannes, quid Matthæus, vel alius quilibet discipulorum Domini.—Cf. Jerome de Vir. Ill. c. xviii. p. S2.

THE DUÆ VIÆ OR JUDICIUM PETRI.

Χαίρετε, υίοὶ καὶ θυγατέρες, ἐν ὀνόματι κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἰωάννης καὶ Ματθαῖος καὶ Πέτρος καὶ ᾿Ανδρέας καὶ φίλιππος καὶ Σίμων καὶ Ἰάκωβος καὶ Ναθαναὴλ καὶ Θωμᾶς καὶ Κηφᾶς καὶ Βαρθολο-

μαίος καὶ Ἰούδας Ἰακώβου.

Κατὰ κέλευσιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ του σωτήρος συναθροισθέντων ήμῶν, καθώς διέταξε (προ του Μέλλετε κληρούςθαι τὰς ἐπαρχίας, καταλογίσασθαι τόπων ἀριθμούς, ἐπισκόπων ἀξίας, πρεσβυτέρων έδρας, διακόνων παρεδρείας, αναγνωστών νουνεχίας, χηρων άνεγκλησίας καὶ όσα δέοι πρὸς θεμελίωσιν έκκλησίας, ίνα τύπον τῶν ἐπουρανίων είδότες φυλάσσωνται άπὸ παντὸς άστοχήματος, είδότες ὅτι λόγον ὑφέξουσιν ἐν τῆ μεγάλη ἡμέρα της κρίσεως περί ων ακούσαιτες οὐκ ἐφύλαξαν) καὶ ἐκέλευσεν ἡμῶς ἐκπέμψασθαι τοὺς λόγους εἰς όλην την οἰκουμένην έδοξεν (οῦν) ημίν πρὸς ὑπόμνησιν της άδελφότητος καὶ νουθεσίαν έκάστω ως ό κύριος ἀπεκάλυψε κατὰ τὸ θελημα τοῦ θεοῦ διὰ πνεύ ματος άγίου μνησθεῖσι λόγου ἐντείλασθαι ύμιν.

Ι. Ἰωάννης εἶπεν "Ανδρες ἀδελφοί, εἰδότες ὅτι λόγον ὑφεξομεν περὶ τῶν διατεταγμὲνων ἡμῖν εἶς ένὸς πρόσωπον μὴ λαμβάνωμεν, ἀλλ' ἐάν τις δοκῆ συμφέρον ἀντιλέγειν, ἀντιλεγέσθω αὐτῷ.

έδοξε δε πασι πρωτον Ίωάννην είπειν.

'Ιωάννης εἶπεν 'Οδοὶ δύο εἰσί, μία τῆς ζωῆς καὶ μία τοῦ θανάτου. διαφορὰ δὲ πολλή μεταξὺ τῶν δύο

όδων ή μεν γὰρ όδὸς τῆς ζωῆς ἐστὶν αὕτης πρῶτον ὰγαπήσεις τὸν θεὸν τὸν ποιήσαντά σε εξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ δοξάσεις τὸν λυτρωσάμενόν σε ἐκ θανάτου, ἤτις ἐστὶν ἐιτολὴ πρώτη. δεύτερον ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἐαυτόν, ἤτις ἐστὶν ἐντολὴ δευτέρα εν οἶς ὅλος ὁ νόμος κρέμαται καὶ οἱ προφῆται.

Ματθιώος εἶπε Πάντα ὅσα μὴ θέλεις σοὶ γενέσθαι, μηδὲ σὰ ἄλλφ ποιήσεις. τούτων δὲ τῶν λόγων

την διδαχην είπε, άδελφε Πέτρε.2

Πέτρος εἶπεν Οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ πορνεύσεις, οὐ φαρμακεύσεις, οὐ φονεύσεις τέκνον ἐν φθορᾶ, οὐδὲ γεννηθὲν ἀποκτενεῖς οὐ ψευδομαρτυρήσεις, οὐ κακολογήσεις, οὐδὲ μνησικακὴσεις, οὐκ ἔση είγιωμος. οὐδὲ δίγλωσσος παγὶς γὰρ θανάτου ἐστὶν ἡ διλγωσσία. οὐκ ἔσται ὁ λόγος σου κενός, οὐδὲ ψευδής, οὐδὲ ἀπαξ. οὐδὲ ὑποκριτής, οὐδὲ κακοήθης, οὐδὲ ὑπερήφανος, οὐδὲ ὑποκριτής, οὐδὲ κακοήθης, οὐδὲ ὑπερήφανος, οὐδὲ λήψη βουλήν ποιηρὰν κατὰ τοῦ πλησίον σου οὺ μισήσεις πάντα ἄνθρωπον, ἀλλ' οῦς μὲν ἐλὲγξεις, οῦς δὲ ἐλεήσεις, περὶ ῶν δὲ προσεύξη, οῦς δὲ ἀγαπήσεις ὑπὲρ τὴν ψυχήν σου.

'Ανδρέας εἶπε Τέκνον μου φεῦγε ἀπὸ παντὸς πονηροῦ καὶ ἀπὸ παντὸς ὁμοίου αὐτοῦ. μὴ γίνου ὀργίλος ὁδηγεῖ γὰρ ἡ ὀργη πρὸς φόνον ἔστι γὰρ ταμόνιον ὰρρενικὸν ὁ θυμός. μὴ γίνου ζηλωτής, μηδὲ ἐριστικός, μηδὲ θυμαντικός ἐκ γὰρ τούτων φόνος

γεννάται.

Φίλιππος εἶπε Τέκνον, μὴ γίνου ἐπιθυμητής· οδηγεῖ γὰρ ἡ ἐπιθυμία πρὸς τὴν πορνείαν καὶ ἕλκει

¹ Matt. xxii, 4c. ² Tob. iv. 16; Luc. vi. 31.

τοὺς ἀνθρώπους πρὸς ἐαυτήν ἔστι γὰρ θηλυκὸν δαιμόνιον τῆς ἐπιθυμίας, καί ὁ μὲν μετ' ὀργῆς, ὁ δὲ μεθ' ήδονῆς ἀπόλλυσι τοὺς εἰσδεχομένους αὐτά. όδὸς δὲ πονηροῦ πνεύματος ἀμαρτία ψυχῆς καὶ ὅταν βραχείαν εἰσδυσιν σχῆ ἐν αὐτῷ. πλατύνει αὐτὴν καὶ ἄγει ἐπὶ πὰντα τὰ κακὰ τὴν ψυχὴν ἐκείνην καὶ οὐκ ἐᾳ διαβλέψαι τὸν ἄνθρωπον καὶ ἰδεῖν τὴν ἀλήθειαν. ὁ θυμὸς ὑμῶν μέτρον ἐχέτω καὶ ἐν βραχεί διαστήματι αὐτὸν ἡνιοχεῖτε καὶ ἀνακρούετε. ὑνα μὴ ἑμβάλλη ὑμῶς εἰς ἔργον πονηρόν. θυμὸς γὰρ καὶ ἡδονὴ πονηρὰ ἐπιπολὺ παραμένοντα κατὰ ἐπίτασιν δαιμόνια γίνεται. καὶ ὅταν ἐπιτρέψη αὐτοῦς ὁ ἄνθρωπος, οἰδαίνουσιν ἐν τῆ ψυχῆ αὐτοῦ καὶ γίνονται μείζονες καὶ ἀπάγουσιν αὐτὸν εἰς ἔργα ἄδικα καὶ ἐπιγελῶσιν αὐτῷ. ἤδονται ἐπὶ τῆ ἀπωλεία τῶν ἀνθρώπων.

Σίμων εἶπε Τέκνον, μὴ γίνου αἰσχρολόγος μηδὲ ὑψηλόφθαλμος. ἐκ γὰρ τούτων μοιχεῖαι γίνονται.

' Ιάκωβος εἶπε Τέκνον, μὴ γίνου οἰωνοσκόπος, επειδὴ όδηγεῖ πρός τὴν εἰδωλολατρείαν, μηδὲ ἐπαοιδός, μηδὲ μαθηματικός, μηδὲ περικαθάιρων, μηδὲ θέλε αὐτὰ ίδεῖν, μηδὲ ἀκούειν ἐκ γὰρ τούτων ἀπάντων εἰδωλολατρεῖαι γεννῶνται.

Ναθαναὴλ εἶπε Τέκνον, μὴ γίνου ψεύστης, ἐπειδὴ όδηγεῖ τὸ ψεῦσμα ἐπὶ τὴν κλοπήν, μηδὲ ψιλάργυρος, μηδὲ κενόδοξος ἐκ γὰρ τούτων ἀπάν-

των κλοπαὶ γεννωνται.

Ἰούδας εἶπε· Τεκνον, μὴ γίνου γόγγυσος, ἐπειδὴ ἄγει προς τὴν βλασφημίαν, μηδε αὐθάδης, μηδε πονηρόφρων εκ γὰρ τούτων ἀπάντων βλασφημίαι γεννῶνται.¹ ίσθι δε πραύς, επειδή πραείς κληρονομούσι την Βατιλείαν των ούρανων. γίνου μακρόθυμος, ελεήμων, είρηνοποιώς, καθαρος τη καρδια από παντός κακού, άκακος καὶ ήσύχιος, αγαθός καὶ φυλάσσων καὶ τρέμων τοὺς λόγους οὺς ἤκουσας οὺχ ὑψώσεις τεαυτόν, οἰιδέ δώσεις τῆ ψυχὴ σου θράσος, οὐδὲ κολληθήση τῆ ψυχῆ σου μετὰ ὑψηλων, ἀλλὰ μετά δικαίων καὶ τάπεινων ἀναστραφήση, τὰ δε τυμβάνονταί σοι ἐνεργήματα ώς ἀγαθὰ προσδέξη, εἰδως ὅτι

άτερ θεοῦ οὐδὲν γίνεται.

Θωμάς είπεν Τέκνον, τον λαλούντά σοι τον λόγον τοῦ θεοῦ καὶ παραίτιόν σοι γινόμενον τῆς (ωῆς καὶ δόντα σοι την έν κυρίω σφραγίδα άγαπήσεις ώς κόρην όφθαλμού σου, μιησθήση δε αὐτοῦ ιῦκτα καὶ ημέραν, τιμήσεις αυτον ώς τον κύριον όθεν γάρ ή κυριότης λαλείται, έκει κύριός έστιν. έκζητήσεις δέ το προσωπον αὐτοῦ καθ' ἡμέραν καὶ τοὺς λοιποὺς άγίους, ίνα ἐπαναπαύση τοῖς λόγοις αὐτῶν κολλώμενος γαρ άγίοις άγιασθήση. τιμήσεις αὐτόν, καθ' ο δυτατός εξ εκ του ίδρωτός σου και εκ του πόνου των χείρων σου. εί γαρ ὁ κύριος δι' αὐτοῦ ηξίωσέ τοι δοθήναι πνευματικήν τροφήν και ποτόν και ζωήν αίωνιον, συ οφείλεις πολύ μαλλον την φθαρτήν καί πρόσκιμρον προσφέρειν τροφήν 2 άξιος γάρ δ έργάτης τοῦ μισθοῦ, καὶ Βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώσεις, καὶ ούδεὶς φυτεύει άμπελωνα καὶ έκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ούκ έσθίει.

Κηφᾶς εἶπεν Οὐ ποιήσεις σχίσματα, εἰρηνεύσεις δε μαχομένους κρινεῖς δικαίως οὐ λήψη πρόσωπόν

¹ Is. lxvi. 2.

² Luc. x, 7; 1 Tim. v. 18; 1 Cor. ix. 7-9; Deut. xxv. 4.

τινα ἐλέγξαι ἐπὶ παραπτώματι. οὐ γὰρ ἰσχύει πλοῦτος παρὰ κυρίφ· οὐ γὰρ ἀξία προκρίνει, οὐδὲ κάλλος ὼφελεῖ, ἀλλὰ ἰσότης ἐστὶ πάντων παρ' αὐτῷ. ἐν προσευχῷ σου μὴ διψυχήσης, πότερον ἔσται ἢ οὐ·¹ μὴ γίνου πρὸς μὲν τὸ λαβεῖν ἐκτείνων τὰς χεῖρας, πρὸς δὲ τὸ δοῦναι συσπῶν. ἐὰν ἔχης, διὰ τῶν χειρῶν σου δώσεις λύτρωσίν τῶν ἀμαρτιῶν σου· οὐ διστάσεις διδόναι, οὐδὲ διδοὺς γογγύσεις· γνώση γάρ, τίς ἐστιν ὁ τοῦ μισθοῦ καλὸς ἀνταποδότης. οὐκ ἀποστραφήση ἐνδεόμενον, κοινωνήσεις δὲ ἀπάντων τῷ ἀδελφῷ σου καὶ οὐκ ἐρεῖς ἴδια εἶναι· εἰ γαρ ἐν τῷ ἀθανάτῳ κοινωνοί ἐστε, πόσῳ μῶλλον ἐν φθαρτοῖς.

Βαρθολομαίος εἶπεν 'Ερωτῶμεν ὑμᾶς, ἀδελφοί, ώς ἔτι καιρός ἐστι, καὶ ἔχετε, εἰς οὺς ἐργάζεσθε μεθ' ἐαυτῶν, μὴ ἐκλείπετε ἐν μηδενί, ἐξουσίαν ἐὰν ἔχητε ἐγγὺς γὰρ ἡ ἡμέρα κυρίου, ἐν ἢ συναπολεῖται πάντα σὺν τῷ πονηρῷ.² ήξει γὰρ ὁ κύροις, καὶ ὁ μισθὸς αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ. ἑαυτῶν γίνεσθε σύμβουλοι ὰγαθοί, διδακτοί. φυλάξεις ὰ παρέλαβες, μήτε προσθείς,

μήτε ύφαιρων.

ΙΙ. Πέτρος εἶπεν 'Αδελφοί, τὰ περὶ τῶν λοιπῶν νουθεσιῶν αἱ γραφαὶ διδάξουσιν, ἡμεῖς δὲ ἃ ἐκελεύσθημεν διατάξωμεν. πάντες εἶπαν Πέτρος λεγέτω.

Πέτρος εἶπεν Ἐὰν ὀλιγανδρία ὑπάρχη, καὶ μή που πληθος τυγχάνη τῶν δυναμένων ψηφίσασθαι περὶ ἐπισκόπου ἐντὸς δεκαδύο ἀνδρῶν, εἰς τὰς πλησίον ἐκκλησίας, ὅπου τυγχάνει πεπηγυῖα, γραφέτωσαν, ὅπως ἐκεῖθεν ἐκλεκτοὶ τρεῖς ἄνδρες παραγενόμενοι δοκιμή δοκιμάσωσι τὸν ἄξιον ὅντα, εἴ τις φήμην καλην ἔχει ἀπὸ τῶν ἐθνῶν, εἰ ἀναμάρτητος ὑπάρχει, εἰ

¹ Sir. iv. 31.

² Is. xl. 10.

φιλόπτωχος, εὶ σώφρων, μὴ μέθυσος, μὴ πόρνος, μὴ πλεονέκτης ἡ λοιδορος ἡ προσωπολήπτης καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. καλὸν μὲν εἶναι ἀγύναιος, εἰ δὲ μή, ἀπὸ μιᾶς γυναικός, παιδείας μέτοχος, δυνάμενος τὰς γμαμὰς ἐρμην εἰειν. εἰ δὲ ἀγράμματος, πραῢς ὑπάρχων, καὶ τῆς ἀγάπης εἰς πάιτας περισσενέτω. μήποτε περί τινος ἐλεγχθεὶς ἐπίσκοπος ἀπὸ τῶν πολλῶν γενηθείη.

Ιωάννης είπεν 'Ο κατασταθείς επίσκοπος, είδως το προσεχές και φιλόθεον των σύν αὐτῷ καταστήσει ούς εάν δοκιμάση πρεσβυτέρους [δεκα]δύο. πάντες αντείπον ότι οὐ [δεκα]δύο, αλλά κδ΄. Είκοσι γάρ καὶ τέσσαρές είσι πρεσβύτεροι, δώδεκα έκ δεξιῶν καὶ δώδεκα έξ εὐωνύμων. Ἰωάννης εἶπεν καλῶς ὑπεμνήσατε, ἀδελφοί· οἱ μὲν γὰρ ἐκ δεξιῶν δεχόμενοι ἀπὸ των αρχαγγέλων τὰς φιάλας προσφέρουσι τω δεσπότη, οι δε εξ άριστερων επέχουσι τω πλήθει των αγγέλων. δεί οὖν εἶναι [κδ'] τους πρεσβυτέρους ήδη κεχρονικότας έπι τῷ κόσμω, τρόπω τινί απεχομένους της πρός γυναίκας συνελεύσεως, εὐμεταδότους είς την άδελφότητα, πρόσωπον άνθρώπου μή λαμβάνοντας, συμμύστας τοῦ ἐπισκόπου καὶ συνεπιμάχων, συναθροίζοντας το πλήθος, προθυμουμένους τον ποιμένα. οί δε εκ δεξιων πρεσβύτεροι προνοήσονται των επισκόπων πρός τὸ θυσιαστήριον, όπως τιμήσωσι καὶ ἐντιμηθῶσιν, εἰς ὁ ἀν δέη. οἱ ἐξ άριστερών πρεσθύτεροι προιοήσονται του πλήθους, όπως είσταθήση και άθόρυβον ή, πρώτον μεμαθηκός έν πάση ύποταγή, εί δέ τις νουθετούμενος αὐθαδώς αποκριθη, τὸ εν ποιήσαντες οἱ ἐπὶ τῷ θυσιαστηρίω τον τοιούτον μετά ίσης βουλής, ὁ αν ή άξιον. δικασά-

¹ Apocal. iv. 4-10.

τωσαν, Ίνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι, μήποτε ένὸς πρόσωπον λάβωσι, καὶ ἐπὶ πλεῖον νεμηθῆ ὡς

γάγγραινα, καὶ αἰχμαλωτισθῶσι[ν] οἱ πάντες.

Ἰάκωβος εἶπεν ἀΑναγνώστης καθιστανέσθω πρῶτον δοκιμῆ δεδοκιμασμένος, μή γλωσσοκόπος, μή μέθυσος, μηδὲ γελωτολόγος, εἴτροπος, εὐπειθής, εὐγνώμων, εν ταῖς κυριακαῖς συνόδοις πρῶτος σύνδρομος, εὐήκοος, διηγητικός, εἰδώς ὅτι εὐαγγελιστοῦ τόπον ἐργαζεται ὁ γὰρ ἐμπιπλῶν ὧτα μὴ νοοῦντος ἔγγραφος λογισ-

θήσεται παρά τῷ θεῷ.

Ματθαίος εἶπε Διάκονοι καθιστάσθωσαν. γέγραπται Έπὶ τριῶν σταθήσεται πῶν ρῆμα κυρίου. έστωσαν δεδοκιμασμένοι πάση διακονία, μεμαρτυρημένοι παρὰ τοῦ πλήθους, μονόγαμοι, τεκνοτρόφοι, σώφρονες, επιεικείς, ήσυχοι, μη γογγυσοι, μη δίγλωσσοι, μη δργίλοι - δργη γαρ απόλλυσιν άνδρα Φρόνιμον-, μη πρόσωπον πλουσίου λαμβάνοντες, μηδε πένητα καταδυναστεύοντες, μηδε οίνω πολλώ χρώμενοι, εύσκυλτοι, των κρυφίων έργων καλοί προτρεπτικοί, ἐπαναγκάζοντες τοὺς ἔχοντας τῶν άδελφῶν άπλοῦν τὰς χεῖρας, καὶ αὐτοὶ εὐμετάδοτοι, κοινωνικοί, πάση τιμη καὶ εντροπη και φόβφ τιμώμενοι ύπὸ τοῦ πλήθους, επιμελώς προσέχοντες τοῖς ατάκτως περιπατούσιν, ούς μέν νουθετούντες, ούς δέ παρακαλούντες, ούς δε επιτιμώντες τούς δε κατα-Φρονούντας τελέως παραπεμπόμενοι, είδότες ὅτι οί αντίλογοι καὶ καταφρονηταὶ καὶ λοίδοροι Χριστώ άντετάξαντο.

Κηφᾶς εἶπε Χῆραι καθιστανέσθωσαν τρεῖς αί

Deut. xix. 15; Matt. xviii. 17; 2 Cor. xiii. 1.
² 2 Thess, iii. 11.

ούο προσμένονσαι τη προσενχη περὶ πάντων [τῶν] εν πείρα, καὶ πρὸς τὰς ἀποκαλύψεις περὶ οῦ ἂν δέη, μία δὲ παρεδρεύουσα ταῖς ἐν ταῖς νόσοις πειραζομέναις, εὐδιάκονος, νηπτικ', τὰ δέοντα ἀπαγγέλλουσα τοῖς πρεσβυτέροις, μὴ αἰσχροκερδής, μὴ οἴνω πολλῷ προσέχουσα, ἴνα δύνηται νήφειν πρὸς τὰς νυκτερινάς ὑπηρεσίας, καὶ εἴ τις ἐτέρα βούλοιτο ἐργαγαθεῖν καὶ γὰρ ταῦτα πρῶτα κυρίου θησαυρίσματά εἰσιν ἀγαθά.

Ανδρέας εἶπε Διάκονοι ἐργάται τῶν καλῶν ἔργων νυχθήμερον ἐπιλεύσοντες πανταχοῦ, μήτε πένητα ὑπεροπτεύοντες, μήτε πλούσιον προσωποληπτεύοντες ἐπιγνώσονται τὸν θλιβόμενον, καὶ ἐκ τῆς λογίας οὰ παραπέμψονται, ἐπαναγκάσουσι τοὺς δυναμένους ἀποθηταυρίζειν εἰς ἔργα ἀγαθά,¹ προορῶντας τοὺς λόγους τοῦ διδατκάλου ἡμῶν Εἴδετέ με πεινῶντα καὶ οὰκ ἐθρέψατέ με· οἱ γὰρ καλῶς διακονήσαντες καὶ ἀμέμπτως τόπον ἑαυτοῖς προσποιοῦνται τὸν ποιμενικόν.

Φιλιππος εἶπεν 'Ο λαϊκὸς τοῖς λαϊκοῖς πράγμασι περιποιθέσθω ὑποτασσόμενος τοῖς παρεδρευουσι τῷ θυσιαστηρίῳ. ἔκαστος τῷ ἰδίῳ τόπῳ ἀρεσκέτω τῷ θεῷ, μὴ ψιλεχθροῦντες ἀλλήλοις περὶ τῶν τεταγμένων, ἔκαστος ἐν ῷ ἐκλήθη παρὰ τῷ θεῷ. ὁ ἔτερος τοῦ ἐτέρου τὸν δρόμον μὴ παραμενέτω οὐδὲ γὰρ οἱ ἄγγελοι παρὰ τὸ διατεταγμένον αὐτοῖς οὐδὲν ἔτερον ἐξελίσσουσιν.

('Ανδρέας είπεν Ευχρηστόν εστιν, αδελφοί, ταις

γυναιξί διακονίαν καταστήσαι.

Πέτρος είπεν Έφθάσαμεν τάξαντες περί δε τής

¹ Matt. xxv. 35; 1 Tim. iii. 13.

προσφοράς τοῦ σώματος καὶ τοῦ αίματος ἀκριβῶς μηνύσωμεν.

Ἰωάννης εἶπεν Ἐπελάθεσθε, ἀδελφοί, ὅτε ἥτησεν ὁ διδάσκαλος τὸν ἄρτον καὶ τὸ ποτήριον καὶ ηὐλό-γησεν αὐτὰ λέγων Τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου καὶ τὸ αἶμα, ὅπ οὀκ ἐπέτρεψε ταύταις συστὴναι ἡμῖν. Μάρθα εἶπε Διὰ Μαριάμ ὅτι εἶδεν αὐτην μειδιῶσαν.¹ Μαρία εἶπεν Οὐκέτι ἐγέλασα προέλεγε γὰρ ἡμῖν, ὅτε ἐδίδασκεν, ὅτι τὸ ἀσθενές διὰ τοῦ ἰσχυροῦ σωθήσεται.

Κηφᾶς εἶπεν Ἐνίων μέμνησθε λεγόντων ὅτι ταῖς γυναιξὶ μη ὀρθαῖς πρέπει προσεύχεσθαι, ἀλλὰ ἐπὶ τῆς γῆς καθεζομέναις.

Ἰάκωβος εἶπε Πῶς οὖν δυνάμεθα περὶ γυναικῶν διακονίαν ὁρίσαι, εἰ μή τι διακονίας ἵνα ἐπισχήσωσι

ταίς ενδεομέναις;

Φιλιππος εἶμε Τοῦτο, ἀδελφοί, περὶ τῆς μεταδόσεως.) ὁ ποιῶν ἔργον ἐαυτῷ θησαυρὸν καλὸν περιποιεῖται ὁ γὰρ θησαυρίζων ἐν τῷ βασιλείᾳ ἔγγραφος ἐργάτης λογισθήσεται παρὰ τῷ θεῷ.

Πέτρος εἶπε· Ταῦτα, ἀδελφοί, οὐχ ὡς ἐξουσίαν τινὸς ἔχοντες πρὸς ἀνάγκην, ἀλλ' ἐπιταγὴν ἔχοντες παρὰ κυρίου ἐρωτῶμεν ὑμᾶς φυλάξαι τὰς ἐντολάς, μηδὲν ἀφαιροῦντας ἢ προστιθέντας, τῷ ὀνόματι κυρίου ἡμῶν, ῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Next follows the seventh book of the "Apostolic Constitutions," composed most likely about 250 A.D. In chapters i.—xxxii. is contained nearly the whole of the Didache of Bryennius, only more complete in form,

¹ Matt. xxvi. 26 sq.

and with the precepts worked out at length. There is no reference to any previous treatise, but the doctrine of the Two Ways is given as one of the Apostolic Doctrines, and is supplemented by directions for the administration of the Sacraments and the appointment of church officers, and a prediction of the end of the world follows.

This completes the series of works parallel with the Didache, and by comparing them with the Constantinople manuscript it will be seen that nearly every sentence in the Didache of Bryennius occurs in one or other of the four works cited. So that the question arises whether the Didache was the source from which the other writers drew their sentiments, or whether it ' was not an epitome or collection made by an anonymous writer, who selected what he considered to be the primitive doctrines of the Apostles, omitting what he considered to be of later date or less importance, and forming out of their teaching a short manual of duty. The shortness of the treatise published by Bryennius seems to suggest the latter view, which will make the work somewhat resemble the Syriac version of Ignatius, which is now acknowledged to be an abridgment of the Greek.1

¹ Whiston seems to have supposed that he had discovered the missing $\Delta \iota \delta a \chi \dot{\eta}$ $\tau \hat{\omega} \nu$ $\dot{\alpha} \pi \sigma \sigma \tau \delta \lambda \omega \nu$ in some Arabic fragments of the Apostolical Constitutions found by him in the Bodleian Library at Oxford; but though he was right in his conjecture that the two works coincided in part, none of his fragments are found in the genuine Didache, being all taken from the first to the fourth book of the Apostolical Constitutions, while the Didache is only found in the seventh book (Whiston, "Primitive Christianity Revived," p. S1); and Grabe himself was mistaken (cf. Grabe, "An Essay upon two Arabic Manuscripts") in supposing that it was contained in the eighth book; the fact that it was really contained in the seventh

Κεφ. 1. Τοῦ νομοθέτου Μωσέως εἰρηκότος τοῖς 'Ισραηλίταις 'Ιδού δέδωκα πρό προσώπου ύμῶν τὴν όδον της ζωης και την όδον του θανάτου, και έπιφέροντος "Εκλεξει την ζωήν ίνα ζήσης και τοῦ προφήτου 'Ηλία λέγοντος τῷ λαῷ 'Έως πότε χωλανείτε έπ' άμφοτέραις ταίς ιγνύαις ύμων; εί Θεός έστι Κύριος, πορεύεσθε οπίσω αὐτοῦ εἰκότως έλεγε καὶ ὁ κύριος Ἰησοῦς Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν εί γὰρ τὸν ένα μισήσει καὶ τὸν έτερον άγαπήσει, η ένδς άνθέξεται καὶ τοῦ έτέρου κατα-Φρονήσει αναγκαίως και ήμεις επόμενοι τῷ διδασκάλῳ Χριστώ, δς έστι σωτήρ πάντων ανθρώπων μάλιστα πιστων, φαμέν ως δύο όδοι είσι, μία της ζωης καὶ μία τοῦ θανάτου. Οὐδεμίαν δὲ σύγκρισιν έχουσι πρὸς έαυτας (πολύ γαρ το διάφορον), μαλλον δε πάντη κεχωρισμέναι τυγχάνουσι καὶ φυσική μέν έστιν ή της (ωης όδός, επείσακτος δε ή τοῦ θανάτου, οὐ τοῦ κατά γνώμην Θεοῦ ὑπάρξαντος, ἀλλὰ τοῦ ἐξ ἐπιβουλης τοῦ ἀλλοτρίου.

Κεφ. 2. Πρώτη οὖν τυγχάνει ἡ ὁδὸς τῆς ζωῆς καὶ ἔστιν αὐτη, ῆν καὶ ὁ νόμος διαγορεύει, ἀγαπᾶν κύριον τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, τὸν ἕνα καὶ μόνον, παρ τὸν ἄλλος οὖκ ἔστι, καὶ τὸν πλησίον ὡς ἐαυτόν. Καὶ πᾶν ὁ μὴ θὲλεις γενέσθαι σοι, καὶ σὰ τοῦτο ἄλλως οὐ ποιήσεις. Εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν. Ποία γὰρ ὑμῖν χάρις, ἐὰν ψιλῆτε τοὺς φιλοῦντας ὑμᾶς; καὶ γὰρ οἱ ἐθνικοὶ

book not having been known until the discovery of the manuscript at Constantinople, all the previous conjectures as to the nature and contents of the lost work having been entirely incorrect.

τούτο ποιούσιν ύμεις δε φιλείτε τούς μισούντας ύμως και έχθρον ούχ έξετε ού μισήσεις γάρ, φησί, πάνταάν θρωπον, οὐκ αἰγύπτιον, οὐκ ἰδουμαῖον, άπωτες γάρ είσι τοῦ Θεοῦ έργα. Φεύγετε δέ οὐ τὰς φύσεις, άλλα τας γνώμας των πονηρων. 'Απέχου τῶν σαρκικῶν καὶ κοσμικῶν ἐπιθυμιῶν. Ἐάν τίς σοι δω ράπισμα είς την δεξιαν σιαγόνα, στρέψον αὐτώ καὶ την άλλην οὐ φαύλης ούσης της αμύνης, αλλά τιμιωτέρας της ανεξικακίας λέγει γαρ ὁ Δαβίδ Εί ανταπέδωκα τοις ανταποδιδούσί μοι κακά. 'Εαν αγγαρεύση σέ τις μίλιον έν, υπαγε μετ αυτου δύο, καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθηναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβείν, άφες αὐτῷ καὶ τὸ ἰμάτιον, καὶ ἀπὸ τοῦ αίροντος τὰ σὰ μη ἀπαίτει. Τῷ αἰτοῦντί σε δίδου. καὶ ἀπὸ τοῦ θέλοντος δανείσασθαι παρὰ σοῦ μὴ (ἀποστραφείς) ἀποκλείσης την χείρα δίκαιος γάρ ἀνηρ οικτείρει και κιχρά πασι γαρ θέλει δίδοσθαι ὁ πατήρ ό τὸν ήλιον αὐτοῦ ἀνατέλλων ἐπὶ πονηρούς καὶ άγαθούς, καὶ τὸν ὐετὸν αὐτοῦ βρέχων ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. Πᾶσιν οῦν δίκαιον διδόναι έξ οἰκείων πόνων Τίμα γάρ, φησί, τον Κύριον ἀπὸ σῶν δικαίων πόνων προτιμητέον δε τοὺς άγίους. Οὐ φονεύσεις, τοῦτ' ἔστιν οὐ φθερεῖς τὸν ὅμοιόν σοι ἄνθρωπον. διαλύεις γάρ τὰ καλῶς γινόμενα οὐχ ώς παντὸς φόνου φαύλου τυγχάνοντος, άλλα μόνου τοῦ άθώου, τοῦ δ' ενδίκου άρχουσι μόνοις άφωρισμένου. Οὐ μοιχεύσεις διαιρείς γάρ μίαν σάρκα είς δύο "Εσονται γάρ, φησίν, οι δύο είς σάρκα μίαν εν γάρ είσιν ανήρ καὶ γυνη τη φύσει, τη συμπνοία, τη ένώσει, τη διαθέτει, τῷ βίω, τῷ τρόπω, κεχωρισμένοι δέ είσι τῶ σχήματι και τῷ ἀριθμῷ. Οὐ παιδοφθορήσεις παρά

φύσιν γαρ το κακον έκ Σοδόμων φυέν, ήτις πυρος θεηλάτου παρανάλωμα γέγονεν επικατάρατος δε ό τοιοῦτος καὶ ερεί πας ό λαὸς Γένοιτο. Οὐ πορνεύσεις οὐκ ἔσται γάρ, φησί, πορνεύων εν υίοις Ίσραήλ. Οὐ κλέψεις "Αχαρ γὰρ κλέψας ἐν τῷ Ἰσραήλ ἐν Ιεριχω λίθοις βληθείς τοῦ ζην ὑπεξηλθε, καὶ Γιεζεῖ κλέψας καὶ ψευσάμενος εκληρονόμησε τοῦ Νεεμαν την λέπραν, καὶ Ἰούδας κλέπτων τὰ τῶν πενήτων, τον Κύριον της δόξης παρέδωκεν 'Ιουδαίοις καὶ μεταμεληθείς ἀπήγξατο καὶ ελάκησε μέσος καὶ εξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ, καὶ 'Ανανίας καὶ Σαπφείρα ή τούτου γυνή, κλέψαντες τὰ ίδια καὶ πειράσαντες τὸ πνεῦμα Κυρίου, παραχρημα ἀποφάσει Πέτρου τοῦ συναποστόλου ημών έθανατώθησαν.

Κεφ. 3. Οὐ μαγεύσεις, οὐ φαρμακεύσεις φαρμακούς γάρ, φησίν, οὐ περιβιώσετε. Οὐ φονεύσεις τέκνον σου εν φθορά οὐδε τὸ γεννηθεν ἀποκτενείς. παν γαρ τὸ έξεικονισμένου, ψυχήν λαβον παρά Θεοῦ, φονευθέν, ἐκδικηθήσεται, ἀδίκως ἀναιρεθέν. Οὐκ επιθυμήσεις τὰ τοῦ πλήσίον σου, οἷον τὴν γυναῖκα ἡ τον παίδα ή τον βοῦν ή τον άγρον. Οὐκ ἐπιορκήσεις έρρέθη γὰρ μὴ ὀμόσαι ὅλως εἰδὲ μή γε, κὰν εὐορκήσης, ότι επαινεθήσεται πας ό όμνύων εν αὐτώ. Οὐ ψευδομαρτυρήσεις, ὅτι ὁ συκοφαντῶν πένητα παροζύνει τὸν ποιήσαντα αὐτόν.

Κεφ. 4. Οὐ κακαλογήσεις Μη ἀγάπα γὰρ, φησί, κακολογείν, ίνα μη έξαρθης· οὐδέ μνησικακήσεις· όδοι γαρ μνησικάκων είς θάνατον. Οὐκ ἔση δίγνωμος ούδε δίγλωσσος παγίς γαρ ισχυρά ανδρί τὰ ίδια χείλη, καὶ ἀνὴρ γλωσσώδης οὐ κατευθυνθήσεται ἐπὶ της γης οὐκ έσται ὁ λόγος σου κενός περί παντὸς

γὰρ λόγου ἀργοῦ δώσετε λόγον οὐ ψεύση. `Απολείς γάρ, ψησί, πάντας τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος. Οὐκ ἔτη πλεονέκτης οὐδὲ ἄρπαξ. Οὐαὶ γάρ, ψησίν, ὁ πλεονεκτῶν τὸν πλησίον πλεονεξίαν κακήν. Οὐκ ἔση ῦποκριτής, ἱνα μὴ τὸ μέρος σου μετ' αὐτῶν θῆς.

Κεφ. 5. Οὐκ έση κακοήθης, οὐδε ὑπερήφανος ύπομηθάνοις γὰρ ὁ Θεὸς ἀντιτάσσεται. Οὐ λήψη πρόσωποι ετ κρίσει, ότι του Κυρίου ή κρίσις. Ου μισήσης πάντα άνθρωπον ελεγμώ ελέγξεις τον. αδελφόν σου και ου λήλη δι' αὐτον άμαρτίαν, καὶ Έλεγχε σοφον καὶ άγαπήσει σε. Φεῦγε ἀπὸ παντὸς κακοῦ καὶ ἀπὸ παντὸς ὁμοίου αὐτῷ· "Απεχε γάρ, φησίν, από αδίκου και τρόμος ούκ έγγιεί σοι. Μή γίνου οργίλος. μηδε βάσκανος. μηδε ζηλωτής, μηδε μανικός, μηδε θρασύς, ίνα μη πάθης τα τοῦ Κάϊν καὶ τὰ τοῦ Σαούλ καὶ τὰ τοῦ Ἰωάβ. ὅτι ὁς μὲν ἀπέκτεινε τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ τὸν "Αβελ διὰ τὸ πρόκριτον αὐτὸν εὐρεθηναι παρὰ Θεῷ καὶ διὰ τὸ προκριθηναι την θυσίαν αὐτοῦ ος δὲ τὸν ὅσιον Δαβὶδ ἐδίωκε νικήσαντα τον Γολιάδ τον φιλισταίον. ζηλώσας έπὶ τη των χορευτριών ευφημία δε δε τους δύο στρατάρχας ανείλε, τὸν 'Αβεννήρ τὸν τοῦ 'Ισραήλ καὶ 'Αμεσσά τὸν τοῦ 'Ιούδα.

Κεφ. 6. Μη γίνου οἰωνοσκόπος, ὅτι ὁδηγεῖ πρὸς εἰδωλολατρείαν Οἰώνισμα δέ, φησὶν ὁ Σαμουήλ, άμαρτία ἐστί, καὶ οὐκ ἔσται οἰωνισμὸς ἐν Ἰακωβ οὐδὲ μαντεία ἐν Ἰσραήλ· οὐκ ἔση ἐπάδων ἢ περικαθαίρων τὸν υἱόν σου, οὐ κλυδωνιεῖς, οὐδὲ οἰωνισθήση, οὐδὲ ὀρνεοσκοπήσεις, οὐδὲ μαθήση μαθήματα πονηρά ταῦτα γὰρ ἄπαντα καὶ ὁ νόμος ἀπεῖπε. Μὴ γίνου ἐπιθυμητὴς κακῶν, ὁδηγηθείση, γὰρ εἰς ἀμετρίαν

άμαρτημάτων. Οὐκ ἔση αἰσχρολόγος, οὐδὲ ριψόθαλμος, οὐδὲ μέθυσος ἐκ γὰρ τούτων πορνεῖαι καὶ μοιχεῖαι γίνονται. Μη γίνου φιλάργυρος, ἵνα μὴ ἀντὶ Θεοῦ δουλεύσης τῷ μαμωνῷ. Μὴ γίνου κενόδοξος, μηδὲ μετέωρος, μηδὲ ὑψηλόφρων ἐκ γὰρ τούτων ἀπάντων ἀλαζονίαι γίνονται μνήσθητι τοῦ ἐιπόντος, Κύριε, οὐχ ὑψώθη ἡ καρδία μου, οὐδὲ ἐμετεωρίσθησαν οἱ ὀφθαλμοί μου, οὐδὲ ἐπορεύθην ἐν μεγάλοις οὐδὲ ἐν θαυμασίοις ὑπὲρ ἐμέ, εἰμὴ ἐταπιενοφρὸνουν.

Κεφ. 7. Μη γίνου γόγγυσος, μησθείς της τιμωρίας, ης υπέστησαν οι καταγογγύσαντες Μωσέως. Μη έσο αθάδης, μηδε πονηρόφρων, μηδε σκληροκάρδιος, μηδε θυμώδης, μηδε μικρόψυχος πάντα γὰρ ταῦτα όδηγει πρὸς βλασφημίαν ἴσθι δε πρᾶος ὡς Μωϋσης καὶ Λαβίδ, ἐπεὶ οι πραείς κληρονομήσουσι

γην.

Κεφ. 8. Γίνου μακρόθυμος ό γὰρ τοιοῦτος πολὺς ἐν φρονήσει, ἐπείπερ ὀλιγόψυχος ἰσυρῶς ἄφρων. Γίνου ἐλεήμων μακάριοι γὰρ οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. "Εσο ἄκακος, ἤσυχος, τρέμων τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ. Οὐχ ὑψώσεις σεαυτὸν ὡς ὁ φαρισαῖος ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ τὸ ὑψηλὸν ἐν ἀνθρώποις βδέλυγμα παρὰ τῷ Θεῷ. Οὐ δώσεις τῆ ψυχῆ σου θράσος, ὅτι θράσὺς ἀνὴρ ἐμπεσεῖται εἰς κακά. Οὐ συμπορεύση μετὰ ἀφρόνων, ἀλλὰ μετὰ σοφῶν καὶ δικαίων ὁ συμπορευόμενος γὰρ σοφοῖς σοφὸς ἔσται, ὁ δὲ συμπορευόμενος γὰρ σοφοῖς σοφὸς ἔσται, ὁ δὲ συμπορευόμενος γὰρ σοφοῖς σοφὸς ἔσται, ὁ δὲ συμπορευόμενος ἄφροσι γνωσθήσεται. Τὰ συμβαίνοντά σοι πάθη εὐμενῶς δέχου καὶ τὰς περιστάσεις ἀλύπως, εἰδὼς ὅτι μισθὸς παρὰ Θεοῦ σοι δοθήσεται ὡς τῷ Ἰὰβ καὶ τῷ Λαζάρῳ.

Κεφ. 9. Τον λαλούντά σοι τον λόγον τοῦ Θεοῦ δοξάτεις. μιησθήση δὲ αὐτοῦ ἡμέρας καὶ νυκτός, τιμήσεις δὲ αὐτον οὐχ ὡς γενέσεως αἴτιον, ἀλλ' ὡς τοῦ εὖ εἶναί σοι πρόξενον γινόμενον ὅπου γὰρ ἡ περὶ Θεοῦ διδασκαλία, ἐκεῖ ὁ Θεὸς πάρεστιν. Ἐκζητήσεις καθ' ἡμέραν τὸ πρόσωπον τῶν ἀγίων, ἵν' ἐπαναπαύη τοῖς λόγοις αὐτῶν.

Κεφ. 10. Οὐ ποιήσεις σχίσματα πρὸς τοὺς άγίους, μνησθείς τῶν κορειτῶν. Ειρηνεύσεις μαχομένους ὡς

ανησθείς τῶν κορειτῶν. Ειρηνεύσεις μαχομένους ὡς Μωσης συναλλάσσων εἰς φιλίαν. Κρινεῖς δικαίως τοῦ γὰρ Κυρίου ἡ κρίσις. Οὐ λήψη πρόσωπον ἐλέγξαι ἐπὶ παραπτώματι, ὡς Ἡλίας καὶ Μιχαίας τὸν Ἁχαίβ, καὶ ᾿Αβδεμέλεχ ὁ αἰθίοψ τὸν Σεδεκίαν καὶ Νάθαν τὸν Δαβὶδ καὶ Ἰωάννης τὸν Ἡρώδην.

Κεφ. 11. Μη γίνου δίψυχος ἐν προσευχή σου, εἰ ἔσται ἡ οὔ λέγει γὰρ ὁ Κύριος ἐμοὶ Πέτρω ἐπὶ τῆς θαλάσσης Ὁλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας; Μη γίνου πρὸς μὲν τὸ λαβεῖν ἐκτείνων τὴν χεῖρα, πρὸς

δε το δούναι συστέλλων.

Κεφ. 12. Έάν έχης, διὰ τῶν χειρῶν σου δός, ΐνα εργάση εἰς λύτρωσιν ἀμαρτιῶν σου ελεημοσύναις γὰρ καὶ πίστεσιν ἀποκαθαίρονται ἀμαρτίαι. 'Ου διστάσεις δοῦναι πτωχῷ, οὐδε διδοὺς γογγύσεις γνώση γὰρ τίς ἐστιυ ὁ τοῦ μισθοῦ ἀνταποδότης 'Ο ελεῶν γάρ, φησί, πτωχὸν Κυρίφ δάνειζει, κατὰ δὲ τὸ δόμα αὐτοῦ οὕτως ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ. Οὐκ ἀποστραφήση ἐνδεόμενον ''Ος φράσει γάρ, φησί, τὰ ὅτα αὐτοῦ μὴ εἰσακοῦσαι τοῦ δεομένου, καὶ αὐτὸς ἐπκαλέσεται καὶ οὐκ ἔσται ὁ εἰσακοῦων αὐτοῦ. Κοινωνήσεις εἰς πάντα τῷ ἀδελφῷ σου καὶ οὐκ ἐρεῖς ἴδια εἶναι κοινὴ γάρ ἡ μετάληψις παρὰ Θεοῦ πᾶσιν

ἀνθρώποις παρεσκευάσθη. Οὐκ ἀρεῖς τὴν χεῖρά σου ἀπὸ τοῦ υἰοῦ σου ἣ ἀπὸ τῆς θυγατρός σου, ἀλλὰ ἀπὸ νεότητος διδάξεις αὐτοὺς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ Παίδευε γὰρ, φησί, τὸν υἰόν σου, οὕτω γὰρ ἔσται σοι εἴελπις.

Κεφ. 13. Οὐκ ἐπιτάξεις δούλω σου ἢ παιδίσκη τοῖς ἐπὶ τὸν αὐτὸν Θεὸν πεποιθόσιν ἐν πικρία ψυχῆς, μή ποτε στενάξωσιν ἐπὶ σοὶ καὶ ἔσται σοι ὀργὴ παρὰ Θεοῦ· καὶ ὑμεῖς οἱ δοῦλοι, ὑποτάγητε τοῖς κυρίοις ὑμῶν ὡς τύποις Θεοῦ ἐν προσευχῆ καὶ φόβω ὡς τῷ

Κυρίω καὶ οὐκ ἀνθρώποις.

Κεφ. 14. Μισήσεις πάσαν ὑπόκρισιν, καὶ πᾶν, ὁ ἐὰν ἢ ἀρεστὸν Κυρίῳ, ποιήσεις οὐ μὴ ἐγκαταλιπης ἐντολὰς Κυρίου, φυλάξεις δὲ ἃ παρέλαβες παρ΄ αὐτοῦ, μήτε ἀφαιρῶν ἀπ΄ αὐτῶν οὐ προσθήσεις γὰρ τοῖς λόγοις αὐτοῦ, ἵνα μή ἐλέγξη σε καὶ ψευδὴς γένη. Ἐξομολογήση Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου τὰ άμαρτήματα σου καὶ οὐκ ἔτι προσθήσεις ἐπ' αὐτοῖς, ῖνα εῦ σοι γένηται παρὰ κυρίῳ τῷ Θεῷ σου, ὁς οὐ βούλεται τὸν θάνατον τοῦ άμαρτωλοῦ, ἀλλὰ τὸν μετάνοιαν.

Κεφ. 15. Τον πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα θεραπεύσεις ὡς αἰτίους σοι γενέσεως, ἵνα γενη μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς, ῆς κύριος ὁ Θεός σου δίδωσί σοι τοὺς ἀδελφούς σου καὶ τοὺς συγγενεῖς σου μὴ ὑπερίδης: τοὺς γὰρ οἰκείους τοῦ ὑπέρματός σου οὐχ ὑπερόψει.

Κέφ. 16. Τον βασιλέα φοβηθήση, είδως ὅτι τοῦ Κυρίου ἐστὶν ἡ χειροτονία τοὺς ἄρχοντας αὐτοῦ τιμήσεις ὡς λειτουργοὺς Θεοῦ, ἔκδικοι γάρ εἰσι πάσης ἀδικίας οἶς ἀποτίσατε τελος, φόρον καὶ πᾶσαν εἰσφορὰν εὐγνωμόνως.

Κεφ. 17. Οὐ προσελεύση ἐπὶ προσευχήν σου ἐν ἡμέρα πονηρίας σου, πρὶν ὰν λύσης τὴν πικρίαν σου. Αὐτη ἐστὰν ἡ ὁδὸς τῆς ζωῆς, ἦς γένοιτο ἐντὸς ὑμᾶς τρεθῆναι διὰ Ἰησου Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

Κεφ. 18. Ἡ δὲ ὁδὸς τοῦ θανάτου ἐστὶν ἐν πράξεσι πονηραίς θεωρουμένη έν αὐτη άγνοια Θεοῦ καὶ πολλών κακών καὶ θολών καὶ ταραχών έπεισαγωγή, δί ων φόνοι, μοιχείαι, πορνείαι, έπιορκίοι, επιθυμίαι παράνομοι, κλοπαί, είδωλολατρείω, μαγείω, φαρμακείω, άρπαγαί, ψευδομαρτυρίαι, υποκρίσεις, διπλοκαρδίαι, δόλος, υπερηφανία, κακία αιθάδεια, πλεονεξία αισχρολογία, ζηλοτυπία, θρασύτης, ύψηλοφροσύνη, αλαζονία, αφοβία, διωγμός αγαθών, αληθείας έχθρα, ψεύδους αγάπη, άγνοια δικαιοτύνης. Οι γάρ τούτων ποιήται οὐ κολλώνται αγαθώ, ουδε κρίσει δικαία άγρυπνούσιν ούκ είς τὸ άγαθόν, άλλ' είς τὸ πονηρόν ων μακράν πραότης και ύπομονή, μάταια άγαπωντες, διώκοντες, άνταπόδομα, οὐκ ἐλεοῦντες πτωχόν, οὐ πονοῦντες ἐπὶ καταπονουμένω, οὐ γινώσκοντες τὸν ποιήσαντα αὐτούς, φονείς τέκνων, φθορείς πλάσματος Θεού, αποστρεφόμενοι ενδεόμενον, καταπονούντες θλιβόμενον, πλουσίων παράκλητοι, πενήτων ύπερόπται, πανθαμάρτητοι, Ρυσθείητε, τέκνα, ἀπὸ τούτων ἀπάντων.

Κεφ. 19. "Ορα μή τίς δε πλανήση ἀπὸ τῆς εὐσεβείας. Οὐκ ἐκκλινείς γάρ, φησίν, ἀπ' αὐτῆς δεξιὰ ἢ εὐώνυμα, ἴνα συνῆς ἐν πᾶσιν οἶς ἐὰν πράσσης: οὐ γάρ, ἐὰν μὴ ἐκτραπῆς ἔξω τῆς εὐθείας ὁδοῦ, δυσσεβήσεις.

Κεφ. 20. Περί δε βρωμάτων λέγει σοι ο Κύριος Τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε καὶ πᾶν κρέας ἔδεσθε ὡς λάχανα χλόης, τὸ δε αἶμα ἐκχεεῖς· οὐ γὰρ τὰ εἰσερχόμενα εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὰ ἐκπορευότενα, λέγω δὴ βλασφημίαι, καταλαλιαὶ καὶ εἰτι τοιοῦτον. Σὰ δὲ φάγῃ τὸν μυελὸν τῆς γῆς μετὰ δικαιοσύνης ὅτι εἰτι καλόν, αὐτοῦ, καὶ εἰτι ἀγαθὸν, αὐτοῦ σῖτος νεανίσκοις καὶ οἶνος εὐωδιάζων παρθένοις τίς γὰρ φάγεται ἡ τίς πίεται παρὲξ αὐτοῦ; Παραινεῖ δέ σοι καὶ ὁ σοφὸς "Εσδρας λέγων Πορεύεσθε καὶ φάγετε λιπάσματα καὶ πίετε γλυκάσματα καὶ μὴ λυπεῖσθε.

Κεφ. 21. 'Απὸ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων φεύγετε, ἐπὶ τιμῆ γὰρ δαιμόνων θύουσι ταῦτα, ἐφ' ϋβρει δηλαδη τοῦ μόνου Θεοῦ, ὅπως μὴ γένησθε κοινωνοὶ δαιμόνων.

Κεφ. 22. Περί δὲ βαπτίσματος, ὧ ἐπίσκοπε ή πρεσβύτερε, ήδη μεν καὶ πρότερον διεταξάμεθα, καὶ νῦν δέ φαμεν ὅτι οὕτω βαπτίσεις, ὡς ὁ Κύριος διετάξατο ήμεν λέγων Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες, αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ άγίου Πνεύματος, διδασκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν· τοῦ αποστείλαντος Πατρός, τοῦ ἐλθόντος Χριστοῦ, τοῦ μαρτυρήσαντος Παρακλήτου. Χρίσεις δε πρώτον έλαίφ άγίφ, έπειτα βαπτίσεις ύδατι καὶ τελευταίον σφραγίσεις μύρφ. ΄ ίνα τὸ μὲν χρίσμα μετοχή ή τοῦ άγίου πνεύματος, τὸ δὲ ὕδωρ σύμβολον τοῦ θανάτου, το δε μύρον σφραγίς των συνθηκών. Εί δε μήτε έμαιον ή μήτε μύρον, άρκει ύδωρ και προς χρίσιν και προς σφραγίδα καὶ προς όμολογίαν τοῦ ἀποθανόντος ήτοι συναποθνήσκοντος. Προ δέ τοῦ βαπτίσματος νηστευσάτω ό βαπτιζόμενος καὶ γὰρ ό Κύριος, πρώτον βαπτισθείς ύπο Ίωάννου και είς την έρημον αὐλισθείς, μετέπειτα ενήστευσε τεσσαράκοντα ήμέρας

καὶ τεσσαρακοντα νύκτας. Έβαπτίσθη δὲ καὶ ἐνήστευσεν οἰκ αιτὸς ἀπορυπώσεως ἡ νηστείας χρείαν ἔχων ἡ καθάρσεως ὁ τῆ φύσει καθαρὸς καὶ ἄγιος, ἀλλ ἴνα καὶ Ἰωαννη ἀλήθειαν προσμαρτυρήση καὶ ἡαὶν ὑπογραμμὸν παράσχηται. Οὐκοῦν ὁ μὲν Κύριος οἰκ εἰς ἐαυτοῦ πάθος ἐβαπτίσατο ἡ θάνατον ἡ ἀνάστασιν (οιθέπω γὰρ οὐδεν τούτων ἐγεγόνει), ἀλλὶ εἰς διάταξιν ἐτέραν, διὸ καὶ ἀπὶ ἐξουσίας μετὰ τὸ βάπτισμα νηστεύει ὡς κύριος Ἰωάννου οἰ δὲ εἰς τὸν αὐτοῦ θάνατον μυούωενος πρότερον ὀφείλει νηστεύσαι καὶ τότε βαπτίσασθαι (οὐ γὰρ δίκαιον τὸν συνταφέντα καὶ συναναστάντα παρὶ αὐτὴν τὴν ἀνάστασιν κατηφείν), οὐ γὰρ κύριος ὁ ἄνθρωπος τῆς διατάξεως τῆς τοῦ σωτῆρος ἐπειπερ ὁ μὲν δεσπότης, ὁ δε ὑπήκοος.

Κεφ. 23. Αί δε νηστείαι ύμων μη έστωσαν μετά τῶν ὑποκριτῶν, νηστεύουσι γὰρ δευτέρα σαββάτων καὶ πέμπτη. Ύμεις δε ή τὰς πέντε νηστεύσατε ήμέρας, ή τετράδα και παρασκευήν ότι τη μέν τετράδι ή κρίσις έξηλθεν ή κατά τοῦ Κυρίου, Ἰούδα χρήμασιν έπαγγειλαμένου την προδοσίαν την δέ παρασκευήν, ότι έπαθεν ὁ Κύριος εν αύτη πάθος τὸ διά σταυροῦ ὑπὸ Ποντίου Πιλάτου. Τὸ σάββατον μέν τοι και την κυριακήν έορτάζετε, ότι το μέν δημιουργίας έστιν ύπόμνημα, ή δε άναστάσεως. "Εν δε μόνον σάββατον ύμιν φυλακτέον εν όλω τω ενιαυτώ τὸ τῆς Κυρίου ταφῆς, ὅπερ νηστεύειν προσῆκεν, ἀλλ' ούχ έορτάζειν εν όσω γάρ ο δημιουργός ύπο γην τυγχάνει, ισχυρότερον το περί αὐτοῦ πένθος τῆς κατά την δημιουργίαν χαράς, ότι ό δημιουργός των έαυτοῦ δημιουργημάτων φύσει τε καὶ άξια τιμιώτερος.

 $K\epsilon\phi$. 24. "Οταν δε προσεύχεσθε, μη γίνεσθε ώς οί ὑποκριταί, ἀλλ' ὡς ὁ Κύριος ἡμῖν ἐν τῷ εὐαγγελίω διετάξατο, ούτω προσεύχεσθε Πάτερ ήμων ὁ εν τοῖς ουρανοίς, άγιασθήτω το ὅνομά σοῦ ελθέτω ή βασιλεία σου γενηθήτω τὸ θέλημά σου ώς εν οὐρανῷ καὶ έπὶ της γης τον άρτον ημών τον έπιούσιον δος ημίν σήμερον καὶ άφες ήμιν τὰ όφειλήματα ήμων, ώς καὶ ήμεις αφίεμεν τοις όφειλέταις ήμων και μη εισενέγκης ήμας είς πειρασμον, άλλα ρύσαι ήμας από του πονηροῦ· ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν. Τρὶς τῆς ἡμέρᾶς οὐτω προσεύχεσθε, προπαρασκευάζοντες έαυτούς αξίους της νίοθεσίας του Πατρός, ίνα μη, αναξίως ημών αὐτὸν πατέρα καλούντων, ονειδισθητε ύπ' αὐτοῦ, ὡς καὶ ὁ Ἰσραηλ ὅ ποτε πρωτότοκος υίὸ ήκουσεν ὅτι Εἰ πατήρ εἰμι ἐγώ, ποῦ ἐστιν ή δόξα μου; καὶ εἰ Κύριός εἰμι ποῦ ἐστιν ὁ φόβος μου; δόξα γὰρ πατέρων όσιότης παίδων καὶ τιμή δεσποτῶν οἰκετῶν φόβος, ὤσπερ οὖν τὸ ἐναντίον άδοξία καὶ ἀναρχία· Δι' ὑμᾶς γάρ, φησί, τὸ ὄνομά μου βλασφημείται έν τοίς έθνεσι.

Κεφ. 25. Γίνεσθε δε πάντοτε εὐχάριστοι, ὡς πιστοὶ καὶ εὐγνώμονες δοῦλοι περὶ μὲν τῆς εὐχαριστίας οὕτω λέγοντες "Εὐχαριστοῦμέν σοι, πάτερ ἡμῶν, ὑπὲρ ζωῆς, ῆς εἰγνώρισας ἡμῶν διὰ Ἰησοῦ τοῦ παιδός σου, δι' οῦ καὶ τὰ πάντα ἐποίησας καὶ τῶν ὅλων προνοεῖς, ὃν καὶ ἀπέστειλας ἐπὶ σωτηρία τῆ ἡμετέρα γενέσθαι ἄνθρωπον, ὃν καὶ συνεχώρησας παθεῖν καὶ ἀποθανεῖν, ὃν καὶ ἀναστήσας εὐδόκησας δοξάσαι καὶ ἐκάθισας ἐκ δεξιῶν σου, δι' οῦ καὶ ἐπηγγείλω ἡμῖν τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν. Σύ, δέσποτα παντοκράτορ, Θεὲ αἰώνιε, ὥσπερ ῆν τοῦτο

διεσκορπισμένον και συναχθέν έγένετο είς άρτος, ούτω συνάγαγε σου την εκκλησίαν από των περάτων της γης είς την Βασιλείαν. "Ετι ευχαριστούμεν, πάτερ ίμων, ύπερ του τιμίου αίματος Ίησου Χριστού του εκγυθέντος ύπερ ήμων και του τιμίου σώματος, ού και αντίτυπα ταύτα επιτελούμεν, αύτού διαταξαμένου ήμιν καταγγέλλειν τὸν αὐτοῦ θάνατον δι' αὐτοῦ γάρ σοι καὶ ή δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν." Μηδεὶς δε εσθιέτω εξ αὐτῶν τῶν ἀμυήτων, ἀλλὰ μόνοι οί βεβαπτισμένοι είς τον τοῦ Κυρίου θάνατον. Εί δέ τις αμύητος κρύψας έαυτον μεταλάβη, κρίμα αιώνιον φάγεται, ότι μη ών της είς Χριστον πίστεως μετέλαβεν ων ου θέμις, είς τιμωρίαν έαυτου. εὶ δέ τις κατὰ ἄγνοιαν μεταλάβοι, τοῦτον τάχιον στοιχειώσαντες μυήσατε, όπως μη καταφρονητής έξέλθοι.

Κεφ. 26. Μετὰ δὲ τὴν μετάληψιν οὐτως εὐχαριστήσατε "Εὐχαριστοῦμέν σοι, ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ Ἰησοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, ὑπὲρ τοῦ ἀγίου ὀνόματός σου, οῦ κατεσκήνωσας ἐν ἡμῖν, καὶ ὑπὲρ τῆς γνώσεως καὶ πίστεως καὶ ἀγάπης καὶ ἀθανασίας, ῆς ἔδωκας ἡμῖν διὰ Ἰησοῦ τοῦ παιδός σου. Σύ, δέσποτα παντοκράτορ, ὁ Θεὸς τῶν ὅλων, ὁ κτίσας τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ δι' αὐτοῦ, καὶ νόμον κατεφύτευσας ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, καὶ τὰ πρὸς μετάληψιν προευτρέπισας ἀνθρώποις ὁ Θεὸς τῶν ἁγίων καὶ ἀμέμπτων πατέρων ἡμῶν, ᾿Αβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακῶβ, τῶν πιστῶν δούλων σου ὁ δυνατὸς Θεός, ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινὸς καὶ ἀψευδὴς ἐν ταὶς ἐπαγγελίαις ὁ ἀποστείλας ἐπὶ γῆς Ἰησοῦν τὸν Χριστόν σου ἀνθρώποις συναναστραφῆναι ὡς ἄνθρωπον, Θεὸν ὄντα λόγον καὶ

ἄνθρωπον, καὶ τὴν πλάνην πρόρριζον ἀνελεῖν αὐτὸς καὶ νῦν δι' αὐτοῦ μνήσθητι τῆς ἀγίας σου ἐκκλησίας ταύτης, ἢν περιεποιήσω τῷ τιμίῳ αἴματι τοῦ Χριστοῦ σου, καὶ ρῦσαι αὐτὴν ἀπὸ παντὸς πονηροῦ καὶ τελείωσον αὐτὴν ἐν τῷ ἀγάπῃ σου καὶ τῷ ἀληθείᾳ σου, καὶ συνάγαγε πάντας ἡμᾶς εἰς τὴν σὴν βασιλείαν, ἢν ἡτοίμασας αὐτῆ. Μαραναθὰ ὡσαννὰ τῷ νίῷ Δαβιδ, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, Θεὸς κύριος ὁ ἐπιφανεὶς ἡμῖν ἐν σαρκί." Εἴ τις ἄγιος, προσερχέσθω εἰ δέ τις οὐκ ἔστι, γινέσθω διὰ μετανοίας. Ἐπιτρέπετε δὲ καὶ τοῖς πρεσβυτέροις ὑμῶν εὐχαριστεῖν.

Κεφ. 27. Περὶ δὲ τοῦ μύρου οὕτως εὐχαριστήσατε "Εὐχαριστοῦμέν σοι, Θεὲ δημιουργὲ τῶν ὅλων, καὶ ὑπὲρ τῆς εὐωδίας τοῦ μύρου, καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀθανάτου αἰῶνος οῦ ἐγνώρισας ἡμῖν διὰ Ἰησοῦ τοῦ παιδός σου ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς

τούς αίωνας αμήν."

'Os εὰν ελθων οὕτως εὐχαριστη, προσδέξασθε αὐτὸν ως Χριστοῦ μαθητήν εὰν δὲ ἄλλην διδαχὴν κηρύσση παρ' ἡν ὑμῖν παρέδωκεν ὁ Χριστὸς δι' ἡμῶν, τῷ τοιούτῳ μὴ συγχωρεῖτε εὐχαριστεῖν ὑβρίζει γὰρ

ό τοιοῦτος τὸν Θεόν, ήπερ δοξάζει.

Κεφ. 28. Πας δε δ ερχόμενος προς ύμας, δοκιμασθείς, ούτω δεχέσθω σύνεσιν γαρ έχετε, καὶ δύνασθε γνωναι δεξιὰν ἢ ἀριστερὰν καὶ διακρίναι ψευδοδιδασκάλους διδασκάλων. Έλθὸντι μέντοι τῷ διδασκάλω ἐκ ψυχῆς ἐπιχορηγήσατε τὰ δέοντα τῷ δὲ ψευδοδιδασκάλω, δώσετε μὲν τὰ πρὸς χρείαν, οὐ παραδέξεσθε δὲ αὐτοῦ τὴν πλάνην, οὔτε μὴν συμπροσεύξεσθε αὐτῷ, ἵνα μὴ συμμιανθῆτε αὐτῷ. Πᾶς

προφήτης αληθινός η διδάσκαλος ερχόμενος προς ύμας άξιός έστι της τροφής ως εργάτης λόγου δικαιοσύνης.

Κεφ. 29. Πασιν απαρχήν γεννημάτων ληνοῦ, ἄλωνος, βοῶν τε καὶ προβάτων δώσεις τοὶς ἱερεῦσιν, ἵνα εὐλογηθῶσιν αἱ ἀποθῆκαι τῶν ταμείων σου καὶ τὰ ἐκφόρια τῆς γῆς σου, καὶ στηριχθῆς σίτω καὶ οἴνω καὶ ἐλαίω, καὶ αὐξηθῆ τὰ βουκόλια τῶν βοῶν σου καὶ τὰ ποίμνία τῶν προβάτων σου πασαν δεκάτην δώσεις τῷ ὀρφανῷ καὶ τῆ χήρα, τῷ πτωχῷ καὶ τῷ προσηλύτω. Πασαν ἀπαρχὴν ἄρτων θερμῶν, κεραμίου οἴνου ἡ ἐλαίου ἡ μέλιτος ἡ ἀκροδρύων, σταφυλῆς ἡ τῶν ἄλλων τὴν ἀπαρχὴν δώσεις τοῖς ἱερεῦσιν ἀργυρίου δὲ καὶ ἱματισμοῦ καὶ παντὸς κτήματος τῷ ὀρφανῶ καὶ τῆ χήρα.

Κεφ. 30. Την αναστάσιμον τοῦ Κυρίου ήμέραν, την κυριακήν φαμεν, συνέρχεσθε αδιαλείπτως, εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ καὶ ἐξομολογούμενοι ἐφ' οἶς εἰηργέτησεν ήμας ὁ Θεὸς διὰ Χριστοῦ ρυσάμενος ἀγνοίας, πλάνης, δεσμῶν ὅπως ἄμεμπτος ἢ ἡ θυσία ὑμῶν καὶ εὐανάφορος Θεῷ, τῷ εἰπόντι περὶ τῆς οἰκουμενικῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας ὅτι Ἐν παντὶ τόπῳ μοι προσενεχθήσεται θυμίαμα καί θυσία καθαρά ὅτι βασιλεὸς μέγας ἐγώ εἰμι, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, καὶ τὸ ὄνομά μου θαυμαστὸν ἐν τοῖς ἔθνεσι.

Κεφ. 31. Προχειρίσασθε δε επισκόπους αξίους τοῦ Κυρίου καὶ πρεσβυτέρους, καὶ διακόνους, ἄνδρας εὐλαβεῖς, δικαίους, πραεῖς, ἀφιλαργύρους, φιλαλήθεις, δεδοκιμασμένους, όσίους, ὰπροσωπολήπτους, δυναμένους διδάσκειν τὸν λόγον τῆς εὐσεβείας, ὀρθοτομοῦντας ἐν τοῖς τοῦ Κυρίου δόγμασιν. Ύμεῖς δε τιμάτε

τούτους ώς πατέρας, ώς κυρίους, ώς εὐεργέτας, ώς τοῦ εἶναι αἰτίους.

Έλέγχετε δὲ ἀλλήλους μὴ ἐν ὀργῷ, ἀλλ' ἐν μακροθυμία μετὰ χρηστότητος καὶ εἰρήνης. Πάντα τὰ προστεταγμένα ὑμῖν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ψυλάξατε. Γρηγορεῖτε ὑπὲρ τῆς ζωῆς ὑμῶν. "Εστωσαν αἱ ὀσψίες ὑμῶν περιεζωσμέναι καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι, καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν πότε ήξει, ἑσπέρας ἡ πρωὶ ἡ ἀλεκτοροφωνίας ἡ μεσονυκτίου ἡ γὰρ ὤρα οὐ προσδοκῶσιν, ἐλεύσεται ὁ Κύριος, καὶ ἐὰν αὐτῷ ἀνοίξωσι, μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, ὅτι εὐρέθησαν γρηγοροῦντες. ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτοὺς καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς. Νήφετε οὖν καὶ προσεύχεσθε μὴ ὑπνῶσαι εἰς θάνατον οὐ γὰρ ὀνήσει ὑμᾶς τὰ πρότερα κατορθώματα, ἐὰν εἰς τὰ ἔσχατα ὑμῶν ἀποπλανηθῆτε τῆς πίστεως τῆς ἀληθοῦς.

Κεφ. 32. Έν γὰρ ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις πληθυνθήσονται οἱ ψευδοπροφηται καὶ οἱ φθορεῖς τοῦ λόγου, καὶ στραφήσονται τὰ πρόβατα εἰς λύκους καὶ ἡ ἀγάπη εἰς μῖσος πληθυνθείσης γὰρ τῆς ἀνομίας ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν, μισήσουσι γὰρ ἀλλήλους οἱ ἄνθρωποι καὶ διώξουσι καὶ προδώσουσι. Καὶ τότε φανήσεται ὁ κοσμοπλάνος, ὁ τῆς ἀληθείας ἐχθρός, ὁ τοῦ ψεύδους προστάτης, ὁν ὁ κύριος Ἰησοῦς ἀνελεῖ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ, ὁ διὰ χειλέων ἀναιρῶν ἀσεβῆ καὶ πολλοὶ σκανδαλισθήσονται ἐπ' αὐτῷ, οἱ δὲ ὑπομείναντες εἰς τέλος, οὖτοι σωθήσονται. Καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἰοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ, εἶτα φωνὴ σάλπιγγος ἔσται δὶ ἀρχαγγέλου καὶ μεταξὸ ἀναβίωσις τῶν κεκοιμη-

μένων καὶ τότε ήξει ὁ Κύριος καὶ πάντες οἱ ἄγιοι μετ' αὐτοῦ ἐν συσσεισμῷ ἐπάνω τῶν νεφελῶν μετ' ἀγγέλων δυνάμεως αὐτοῦ ἐπὶ θρόνου βασιλείας κατακριναι τὸν κοσμοπλάνον διάβολον καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστφ κατὰ τὴν πράξιν αὐτοῦ. Τότε ἀπελεύσονται οἱ μὲν πονηροὶ εἰς αἰώνῖον κόλασιν, οἱ δὲ δίκαιοι πορεύσονται εἰς ζωὴν αἰώνιον, κληρονομοῦντες ἐκεῖνα, ὰ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ὰ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν καὶ χαρήσονται ἐν τῆ βασιλεία τοῦ Θεοῦ τῆ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ."

THE DIDACHE

OR

TEACHING OF THE APOSTLES

AS DISCOVERED IN MANUSCRIPT BY BRYENNIUS

The passages from Barnabas, Hermas, the Apostolic Constitutions, and the Epitome serve as an introduction to the Didache as discovered by Bryennius, and published at Constantinople from the Codex Hierosolymitanus. No other manuscript or version of it has been found, but there is no reason to doubt that it is a genuine manuscript of the eleventh century. It contains, besides the first and second Epistles of Clement, a complete text of the longer recension of Ignatius, "The Epistle of Barnabas," "The Synopsis of St. Chrysostom," and "The Teaching of the Apostles," which comes between the Clement and Ignatius.

After a good deal of consideration, I have come to the conclusion that the Didache is not an original work, but a compilation or series of excerpts from the treatises already quoted. Any one who will compare the Didache of Bryennius with the passages taken from Barnabas, Hermas, the Judicium Petri, and the Apostolic Constitutions, will find it difficult to avoid the conclusion that the author of the Didache had these works in his hands, and compiled from them what he supposed to be the primitive doctrine of the Apostles; and the position of his work is not that of an original to an enlarged and completed copy, but that of a condensation and compilation from a number of other works. There seems some reason to suppose that the work thus composed underwent a further abbreviation, and that

the Didache discovered by Bryennius, which was no doubt the same as that mentioned by Nicephorus in the ninth century, was a shortened form of the Didache mentioned by Athanasius, as it does not correspond in length to the works with which he compared it, such as "The Shepherd of Hermas" or "The Book of Wisdom," and some mention of the names of the Apostles themselves would have been expected in it. In my own restoration I have endeavoured to replace what I supposed might have been found in the original Didache by giving the names of the Apostles, and bringing the work a little more into the form used at the assumed period, by supplying a commencement and conclusion in the style of the second century. For this purpose the Epitome or Judicium Petri has chiefly been used, but a complete collation has also been made of the parallel passages in Barnabas and the Apostolic Constitutions.

Διδαχή Κυρίου διὰ τῶν δώδεκα ἀποστόλων τοῖς ἔθνεσιν.

The passages marked in brackets [ ] are not found in any of the preceding works.

Ι. ΄Οδοὶ δύο εἰσί, μία τῆς ζωῆς καὶ μία τοῦ Barnabas θανάτου, διαφορὰ δὲ πολλὴ μεταξὺ τῶν δύο ὁδῶν.

2. ΄Η μὲν οὖν ὁδὸς τῆς ζωῆς ἐστὶν αὕτη πρῶτον constitut.

άγαπήσεις τον θεον τον ποιήσαντά σε, δεύτερον Epitome 1. 5 τον πλησίον σου ως σεωντόν. 1 Πάντα δὲ ὅσα ἐὰν Hermas Μand. i. ii. θελήσης μὴ γίνεσθαι σοι, καὶ σὰ ἄλλφ μὴ ποίει. ²

3. Τούτων δε των λόγων ή διδαχή εστιν αυτη. Εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμῖν καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν, νηστεύετε δε ὑπὲρ τῶν διω-

10 κόντων ύμας. Ποία γὰρ χάρις, εὰν ὰγαπατε τοὺς ὰγαπῶντας ὑμας; οἰχὶ καὶ τὰ ἔθνη τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν: ὑμεῖς δὲ ἀγαπατε τοὺς μισοῦντας ὑμας καὶ οὺχ ἔξετε ἐχθρόν.
 4. ᾿Απέχου τῶν σαρκικῶν καὶ σωματικῶν ἐπιθυμιῶν. ἐάν τίς σοι δῷ ῥάπισμα εἰς τὴν δεξιὰν
 15 σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην καὶ ἔση τέλειος.

15 σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ και την αλλην και εση τελειος έὰν ἀγγιρεύση σέ τις μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο· ἐὰν ἄρη τις τὸ ἱμάτιόν σου, δὸς αὐτῷ καὶ τὸν χιτῶνα.⁴ ἐὰν λάβη τις ἀπό σου τὸ σόν, μὴ ἀπαίτει·

¹ Matt. xxii. 40.

³ Luke vi. 28, 32.

² Tob. iv. 15.

⁴ Matt. v. 39 sq.

[οιδε γὰρ δίνασαι.] 5. παντὶ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου καὶ μὴ ἀπαίτει.¹ πῶσι γὰρ θέλει δίδοσθαι ὁ πατερ [ἐκ τῶν ἰδίων χαρισμάτων.² μακάριος ὁ διδοὺς κατὰ τήν ἐιτολήν ἀθῶος γὰρ ἐστιν. οὐαὶ τῷ λαμβάνοντι εἰ μὲν γὰρ χρείαν ἔχων λαμβὰνει τις, ὰθῶος ἔσται 5 ὁ δὲ μὴ χρείαν ἔχων δώσει δίκην, ἴνα τί ἔλαβε καὶ εἰς τί èν συνοχὴ δὲ γενόμενος ἐξετασθήσεται περὶ ὧν ἔπραξε καὶ οὐκ ἐξελεύσεται ἐκείθεν, μέχρις οῦ ἀποδῷ τὸν ἔσχατον κοδράντην.³ 6. ἀλλὰ καὶ περὶ τούτου δὲ εἴρηται "' Ιδρυσάτω ἡ ἐλεημοσύνη σου εἰς 10

τὰς χειράς σου, μέχρις ἀν γνώς τίνι δώς."]

Hermas Mand. viii., ΤΙ. [Δευτέρα δὲ ἐντολὴ τῆς διδαχῆς:] Οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ μαγεύσεις, οὐ φαρμακεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ μαγεύσεις, οὐ φαρμακεύσεις, οὐ φαρμακεύσεις, οὐ φωνείτεις τέκνον ἐν φθορῷ οὐδὲ γεννηθὲν ἀποκτενεῖς, 15 οὐκ ἐπιθυμήσεις τὰ τοῦ πλησίον, οὐκ ἐπιορκήσεις, οὺ μνησικακήσεις. 2. οὐκ ἔση διγνώμων οὐδὲ δίγλωσσος παγὶς γὰρ θανάτου ἡ διγλωσσία. οὐκ ἔσται ὁ λόγος σου ψενδής. οὐ κενός [ἀλλὰ μεμεστωμένος πράξει]. 20 3. οὐκ ἔση πλεονέκτης οὐδὲ ἄρπαξ οὐδὲ ὑποκριτὴς οὐδὲ κακοήθης οὐδὲ ὑπερήφανος. 4. οὐ λήψη βουλὴν ποιηρών κατὰ τοῦ πλησίον σου. οὐ μισήσεις πάντα ἄνθρωπον, ἀλλὰ οῦς μὲν ἐλέγξεις, οῦς δὲ ἐλεήσεις, περὶ δὲ ῶν προσεύξη, οῦς δὲ ἀγαπήσεις ὑπὲρ τὴν 25 ψυχήν σου.

ΙΙΙ. Τέκνον μου, φεύγε ἀπὸ παντὸς πονηροῦ καὶ ἀπὸ παντὸς όμοιου αὐτῷ. 2. μὴ γίνου ὀργίλος ὁδηγεῖ γὰρ ἡ ὁργὴ πρὸς τὸν φόνον μηδὲ ζηλωτὴς μηδὲ

¹ Luke vi. 29.

³ Matt. v. 26.

² Hermas.

⁴ Exod. xx. 13 sq.

έριστικός μηδε θυμικός έκ γάρ τούτων άπάντων φόνοι γεννώνται. 3. Τέκνον μου, μη γίνου έπιτθυμητής όδηγεί γὰρ ή ἐπιθυμία πρὸς τὴν πορνείαν μηδε αισχρολογος μηδε ύψηλόφθαλμος έκ γάρ 5 τούτων άπάντων μοιχείαι γεννωνται. 4. Τέκνον μου, μη γίνου οἰωνοσκόπος ἐπειδη όδηγεῖ εἰς την είδωλολατρείαν μηδε έπαοιδος μηδε μαθηματικός μηδε περικαθαίρων μηδε θέλε αὐτὰ βλέπειν έκ γὰρ τούτων απάντων είδωλολατρεία γεννάται. 5. Τέκνον 10 μου, μη γίνου ψεύστης έπειδη όδηγει το ψεύσμα είς την κλοπήν μηδε φιλάργυρος μηδε κενόδοξος έκ γαρ τούτων απάντων κλοπαί γεννωνται. 6. Τέκνον μου, μη γίνου γόγγυσος επειδή όδηγεί είς την βλαρφημίαν μηδε αὐθάδης μηδε πονηρόφρων εκ γάρ 15 τούτων απάντων βλασφημίαι γεννωνται. 7. Ίσθι δε πραύς επεί οι πραείς κληρονομήσουσι την γην.1 γίνου μακρόθυμος καὶ έλεήμων καὶ ἄκακος καὶ ἡσύχιος καὶ ἀγαθὸς καὶ τρέμων τοὺς λόγους διὰ παντός, οὓς ηκουσας. 2 8. Οὐχ ύψωσεις έαυτὸν οὐδε δώσεις τη 20 ψυχη σου θράσος. οὐ κολληθήσεται ή ψυχή σου μετα ύψηλων, άλλα μετα δικαίων και ταπεινών άνασ-

IV. Τέκνον μου, τοῦ λαλοῦντός σοι τὸν λόγον
25 τοῦ θεοῦ μνησθήση νυκτὸς καὶ ἡμέρας. τιμήσεις δὲ αὐτὸν ὡς κύριον ὅθεν γὰρ ἡ κυριότης λαλεῖται, ἐκεῖ κύριός ἐστιν.
2. Ἐκζητήσεις δὲ καθ' ἡμέραν τὰ πρόσωπα τῶν ἀγίων, ἵνα ἐπαναπαῆς τοῖς λόγοις αὐτῶν. οὐ ποιήσεις σχίσμα, εἰρηνεύσεις δὲ μαχομένους.
30 3. Κρινεῖς δικαίως, οὐ λήψη πρόσωπον ἐλέγξαι ἐπὶ

τραφήση. 9. Τὰ συμβαίνοντά σοι ἐνεργήματα ὡς ἀγαθὰ προσδέξη, εἰδως ὅτι ἄτερ θεοῦ οὐδὲν γίνεται.

¹ Matt. v. 4.

² Ies. lxvi. 2.

Hermas Mand. ix. παραπτώμασιν. 4. Οὐ διψυχήσεις, πότερον έσοαι η ού. 5. Μη γίνου πρὸς μεν τὸ λαβεῖν ἐκτείνων τας χείρας, προς δε το δούναι συσπών εάν έχης, διά των χειρών σου δώσεις λύτρωσιν άμαρτιών σου. οὐ διστάσεις δούναι ουδέ διδούς γογγύσεις γνώση γαρ τίς έστιν ὁ τοῦ μισθοῦ καλὸς ἀνταποδότης. αποστραφήση τον ενδεόμενον, συγκοινωνήσεις πάντα τῷ ἀδελφῷ σου καὶ οὐκ ἐρεῖς ἴδια εἶναι. γάρ εν τῷ ἀθανάτω κοινωνοί έστε, πόσω μάλλον έν τοίς θνητοίς. 6. Οὐκ ἀρείς τὴν χείρά σου ἀπό 10 του νίου σου ή ἀπὸ τῆς θυγατρός σου, ἀλλα ἀπὸ νεότητος διδάξεις τον φόβον του θεού. 7. Ούκ. έπιτάξεις δούλφ σου ή παιδίσκη, τοις έπὶ τὸν αὐτὸν θεον ελπιζουσιν, εν πικρία σου, μήποτε ου μή φοβηθήσονται τον έπ αμφοτέροις θεόν [οὐ γαρ έρχεται 15 κατὰ πρόσωπον καλέσαι, ὰλλ' ἐφ' οῦς τὸ πνεῦμα ήτοίμασεν]. 8. Υμείς δέ, οἱ δοῦλοι, ὑποταγήσεσθε τοις κυρίοις ύμῶν ὡς τύπω θεοῦ ἐν αἰσχύνη καὶ φόβω.
9. Μίσησεις πὰσαν υπόκρισιν καὶ πᾶν ὁ μὴ ἀρέστον το κυρίω. ου μης γκαταχίπης εντολας κυρίου, φυλάξεις δε α παρελάβες, μήτε προστίθεις μήτε αφαιρών. 10. Εν εκκλησία εξομολογήση τα παραπτώματά σου καὶ οὐ προσελεύση ἐπὶ προσευχήν σου ἐν συνειδήσει πονηρά.] αύτη έστιν ή όδος της ζωής.

Barnabas xx. Apostol. Constitut. vii. 18. V. Ἡ δὲ τοῦ θανάτου ὁδός ἐστιν αὕτη: [πρωτον 25 πάντων πονηρά ἐστι καὶ κατάρας μεστή:] 2. φόνοι, μοιχεῖαι, ἐπιθυμίαι, πορνεῖαι, κλοπαί, εἰδωλολατρεῖαι, μαγεῖαι, φαρμακεῖαι, ἀρπαγαί, ψευδομαρτυρίαι, ὐποκρίσεις, διπλοκαρδία, δόλος, ὑπερηφανία, κακία, αιθάδεια, πλεονεξία, αἰσχρολογία, ζηλοτυπία, θρασύτης, ὑψος, ἀλαζονεία: 3. διῶκται ἀγαθῶν, μισ-

οῦντες ἀλήθειαν, ἀγαπῶντες ψεῦδος, οὐ γινώσκοντες μισθὸν δικαιοσύνης, οὐ κολλώμενοι ἀγαθῷ οὐδὲ κρίσει δικαία, ἀγρυπνοῦντες οὐκ εἰς τὸ ἀγαθόν. ἀλλ' εἰς τὸ πονηρὸν. 4. ὧν μακρὰν πραϋτης καὶ ὑπομονή, μάταια 5 ἀγαπῶντες, διώκοντες ἀνταπόδομα, οὐκ ἐλεοῦντες πτωχόν, οὐ πονοῦντες ἐπὶ καταπονουμένω, οὐ γινώσκοντες τὸν ποιήσαντα αὐτούς, φονεῖς τέκνων, φθορεῖς πλάσματος θεοῦ, ἀποστρεφόμενοι τὸν ἐνδεόμενον, καταπονοῦντες τὸν θλιβόμενον, πλουσίων παράκλητοι, 10 πενήτων ἄνομοι κριταί, πανθαμάρτητοι ἡνσθείητε, τέκνα, ἀπὸ τούτων ἀπάντων.

VI. "Όρα, μή τίς σε πλανήση ἀπὸ [ταύτης τῆς ὁδοῦ τῆς διδαχῆς, ἐπειδὴ παρεκτὸς θεοῦ σε διδασκει.
2. εἰ μέν γὰρ δύνασαι βαστάσαι ὅλον τὸν τὸν τοῦ κυρίου, τέλειος ἔση εἰ δ' οὐ δύνασαι, ὅ

δύνη τοῦτο ποίει.]

3. Περὶ δὲ τῆς βρώσεως [δ δύνασαι βάστασον ἀπὸ δὲ τοῦ εἰδωλοθύτου λίαν πρόσεχε λατρεία γὰρ

έστι θεων νεκρών.]

30 h δύο.

20 VII. Περὶ δὲ τοῦ βαπτίσματος, [οὕτω βαπτίσατε Αροstol. ταῦτα πάντα προειπόντες βαπτίσατε εἰς τὸ ὅνομα vii. 22. τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υίοῦ καὶ τοῦ ἀγίου πνεύματος ἐν ὕδατι ζῶντι. ἐὰν δὲ μὴ ἔχης ὕδωρ ζῶν, εἰς ἄλλο ὕδωρ βάπτισον εἰ δ' οὐ δύνασαι ἐν ψυχρῷ ἐν θερμῷ.
25 ἐὰν δὲ ἀμφὸτερα μὴ ἔχης, ἔκχεον εἰς τὴν κεφαλὴν τρὶς ὕδωρ εἰς ὄνομα πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἀγίου πνεύματος.]
2. πρὸ δὲ τοῦ βαπτίσματος προνηστευσάτω [ὁ βαπτίζων] καὶ οἱ βαπτίζόμενοι [καὶ εἴ τινες ἄλλοι δύνανται. κελεύσεις δὲ νηστεῦσαι τόν βαπτίζόμενον πρὸ μιᾶς

VIII. Αἱ δὲ νηστεῖαι ὑμῶν μὴ ἔστωσαν μετὰ τῶν

Apostol. Constitut. vii. 23-24. ύποκριτῶν νηστεύουσι γὰρ δευτέρα σαββάτων καὶ πέμπτη. ὑμεῖς δὲ νηστεύσατε τετράδα καὶ παρασκευήν. 2. μηδὲ προσείχεσθε ὡς οι ὑποκριταί, ἀλλὶ ὡς ἐκέλευσεν ὁ κύριος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ αὐτοῦ, οὕτω προσεύχεσθε. Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τῷ οὐρανῷ, άγιασ- 5 θήτω τὸ ὅνομά σου. ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου, γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον καὶ ἄφες ἡμῖν τὴν ὀφειλὴν ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ὰφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν, καὶ μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ 10 ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αιωνας. 3. τρὶς τῆς ἡμέρας οὕτω προσεύχεσθε.

Apostol. Constitut. vii. 25.

ΙΧ. Περί δε της εθχαριςτίας, Γούτως εθχαριστήσατε πρώτον περί τοῦ ποτηρίου † Εὐχαριστοῦμέν σοι, 15 πάτερ ήμων, [ύπερ της άγιας άμπελου Δαβίδ τοῦ παιδός σου], ής εγνώρισας ήμεν διὰ Ίησοῦ τοῦ παιδός του· [σοὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας·. 2. περὶ δὲ τοῦ κλάσματος·] ,Εὐχαριστοῦμέν σοι, πάτερ ἡμῶν, ὑπὲρ της ζωης καὶ γνώσεως, ης εγνώρισας ημίν διὰ Ίησοῦ 20 τοῦ παιδός σου σοὶ ή δόξα εἰς τοὺς αἰωνας. ωσπερ ην τούτο [κλάσμα] διεσκορπισμένον [έπάνω των ορέων καὶ συναχθεν εγένετο έν, ούτω συναχθήτω σου ή εκκλησία ἀπὸ τῶν περάτων τῆς γῆς εἰς τὴν σὴν βασιλείαν ότι σοῦ ἐστὶν ή δόξα καὶ ή δύναμις διὰ 25 Ίησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς αἰωνας. 3. μηδεὶς δε φαγέτω [μηδε πιέτω] ἀπὸ τῆς εὐχαριστίας ὑμῶν, άλλ' οί βαπτισθέντες είς όνομα κυρίου. Γκαί γάρ περί πούτου είρηκεν ὁ κύριος. Μη δώτε τὸ άγιον TOIS KUOR 27

¹ Matt. vi. 7–13.

Χ. Μετὰ δὲ τὸ ἐμπλησθηναι οὕτως εὐχαριστήσατε Ευχαριστουμέν σοι, πάτερ άγιε, υπέρ του άγιου ονόματός σου, ου κατεσκήνωσας [εν ταις καρδίαις] ήμων, καὶ ὑπὲρ τῆς γνώσεως καὶ πίστεως καὶ ἀθανασίας, 5 ης εγνώρισας ήμεν διὰ Ἰησοῦ τοῦ παιδός σου [σοὶ ή δόξα είς τους αἰωνας. 2. σύ, δέσποτα παντοκράτορ, του Εκτίσας τὰ πάντα ένεκεν τοῦ ὀνόματός σου τροφήν τε και πότον έδωκας τοις ανθρώποις είς απόλαυσιν. ίνα σοι εὐχαριστήσωσιν, ημίν δὲ έχαρίσω πνευματικήν το τροφήν καὶ ποτὸν καὶ ζωήν αἰώνιον διὰ τοῦ παιδός σου. προ πάντων εύχαριστούμεν σοι, ότι δυνατός εί σοι ή δόξα είς τους αιωνας.] 3. μνήσθητι, κύριε, της εκκλησίας σου του ρύσασθαι αὐτην ἀπὸ παντὸς πονηρού και τελειώσαι αὐτην έν τη άγάπη σου καὶ 15 σύναξον αὐτὴν [ἀπὸ τῶν τεσσάρων ἀνέμων], τὴν άγιασθείσαν είς την σην βασιλείαν, ήν ήτοίμασας αὐτης [ότι σοῦ ἐστιν ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αιωνας.] 4. [ελθέτω χάρις, καὶ παρελθέτω ὁ κοσμος οὖτος.] ωσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβίδ. Εἰ τις ἄγιός ἐστιν, . 20 ἐρχέσθω· εἴ τις οὐκ ἐστί, μετανοείτω. μαραναθά. [ἀμήν.·] 5. τοῖς δὲ προφήταις ἐπιτρέπετε εὐχαριστείν [όσα θέλουσιν].

ΧΙ. °Oς ἄν οὖν ἐλθὼν [διδάξη ὑμᾶς ταῦτα πάντα Αροstol. τὰ προειρημένα], δέξασθε αὐτόν ἐὰν δὲ [αὐτὸς ὁ vii. 27. 28, 23. 25 διδάσκων στραφεὶς] διδάσκη ἄλλην διδαχὴν [εὶς το καταλῦσαι, μὴ αὐτοῦ ἀκούσητε, εἰς δὲ τὸ προσθεῖναι

δικαιοσύνην καὶ γνῶσιν κυρίου,δέξασθε αὐτὸν ὡς κύριον].
2. [περὶ δὲ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν κατὰ τὸ δόγμα τοῦ εὐαγγελίου οὕτω ποιήσατε. πᾶς δὴ 3ο ἀπόστολος ἐρχόμενος πρὸς ὑμᾶς δεχθήτω ὡς κύριος.

¹ Matt. xxi. 9.

αενεί δε ήμεραν μίαν, εαν δε ή χρεία, και την άλλην. τρείς δε εάν μείνη, ψευδοπροφήτης εστίν. εξερχόμενος δε ο απόστολος μηδεν λαμβανετώ εί μη άρτον, εως οῦ αιλισθή εὰν δε αργύριον αίτη, ψευδοπροφήτης έστί.* 3. Καὶ πάντα προφήτην λαλούντα ἐν πνεύματι 5 οὐ πειράσετε οὐδε διακρινείτε πάσα γὰρ άμαρτία άφεθήσεται, αυτη δε ή άμαρτία ουκ άφεθήσεται 1 ου πῶς δέ ὁ λαλῶν ἐν πνεύματι προφήτης ἐστίν, ἀλλ' έὰν ἔχη τοὺς τρόπους κυρίου. ἀπὸ οῦν τῶν τρόπων γνωσθήσεται ο Λευδοπροφήτης και ο προφήτης. 10 4. Καὶ πᾶς προφήτης δρίζων τράπεζαν εν πνεύματι ου φάγεται απ' αυτης εί δε μήγε, ψευδοπροφήτης. έστι. πας δε προφήτης διδάσκων τήν αλήθειαν εί α διδάσκει οὐ ποιεί, ψευδοπροφήτης έστι. 5. Hâs δέ προφήτης δεδοκιμασμένος αληθινός μυων είς μυσ- 15 τήριον κοσμικών εκκλησιας, μη διδάσκων δε ποιείν όσα αύτος ποιεί, οὺ κριθήσεται ἐφ' ὑμῶν μετὰ θεοῦ γὰρ έχει την κρίσιν ώσαύτως γαρ εποίησαν και οι αρχαίοι προφηται. 6. "Ος δ' αν είπη εν πνεύματι ,Δός μοι αργύρια ή έτερα τιναί, οὐκ ἀκούσεσθε αὐτοῦ ἐὰν δὲ 20 περί άλλων ύστερούντων είπη δούναι, μηδείς αὐτὸν κρινέτω].

Apostol. Constitut. vii. 28. ΧΙΙ. Πας δε ο ερχόμενος [εν ονόματι κυρίου] δεχθήτω έπειτα δε δοκιμάσαντες αὐτον γνώσεσθε. τύνετιν γαρ έξετε δεξιάν και αριστεράν. 2. Εὶ μεν 25 παρόδιός εστιν ο ερχόμενος, βοηθείτε αὐτῷ ὅσον δύνασθε οὐ μενεί δε πρὸς ὑμας εἰ μὴ δύο ἡ τρεῖς ἡμέρας, εὰν ἢ ὰνάγκη. 3. Εἰ δε θέλει πρὸς ὑμας καθίσαι, τεχνίτης ὥν. εργαζέσθω καὶ φαγέτω εἰ δε οὐκ έχει τέχνην, κατὰ τὴν σύνεσιν ὑμῶν προνοήσατε, πῶς μὴ 30

^{*} Peculiar to the Didache.

¹ Matt. xii. 31 sq.

αργός μεθ ύμων ζήσεται Χριστιανός. εὶ δ' οὐ θέλει ούτω ποιείν, χριστέμπορός έστι προσέχετε απο των

τοιούτων].

ΧΙΙΙ. ΙΙ ας δε προφήτης αληθινός [θέλων καθίσαι] 5 προς ύμας άξιος έστι της τροφης αὐτοῦ. ώσαύτως διδάσκαλος άληθινός έστιν άξιος και αὐτός, ώσπερ δ έργάτης, της τροφης αὐτοῦ. 2. Πάσαν οὖν ἀπαρχην Apostol. Constitut. γεννημάτων ληνοῦ καὶ ἄλωνος, βοῶν τε καὶ προβάτων vii. 29. λαβών δώσεις την ἀπαρχην [τοις προφήταις. αὐτοὶ 10 γάρ εἰσιν οἱ ἀρχιερεῖς ὑμῶν]. [ἐὰν δε μὴ ἔχητε προφήτην, δὸτε τοῖς πτωχοῖς. 3. Ἐὰν σιτίαν ποιῆς, τὴν απαρχήν λαβών δὸς κατά την εντολήν. ωσαύτως κεράμιον] οίνου η έλαίου Γανοίξας την απαρχήν λαβών δὸς τοῖς προφήταις]. ἀργυρίου δὲ καὶ ίματισμοῦ καὶ 15 παντός κτήματος [λαβών την ἀπαρχήν, ως άν σοι δόξη, δος κατά την έντολην].

XIV. Κατὰ κυριακήν δὲ κυρίου συναχθέντες [κλά- Apostol. Constitut. σατεάρτον καὶ εὐχαριστήσατε προεξομολογησάμενοι vii. 30. τὰ παραπτώματα ύμῶν, ὅπως καθαρά ή θυσία ύμῶν ἢ.

2. Πᾶς δὲ ἔχων τὴν ἀμφιβολίαν μετὰ τοῦ ἐταίρου ζαὐτοῦ μὴ συνελθέτω ὑμῖν, έως οῦ διαλλαγῶσιν, ἵνα μη κοινωθη ή θυσία ύμων. 3. Αύτη γάρ έστιν ή ρηθείσα ύπὸ κυρίου], εν παντὶ τόπω και χρόνω προσφέρειν μοι θυσιαν καθαράν ότι βασιλεύς μέγας 25 είμί, λέγει κύριος, καὶ τὸ ὄνομά μου θαυμαστὸν ἐν τοις έθνεσι. 1

XV. χειροτονήσατε οὖν έαυτοῖς ἐπισκόπους καὶ Apostol. Constitut. διακόνους άξίους τοῦ κυρίου, ἄνδρας πραεῖς καὶ ἀφιλαρ- ٧١ί. 31. γύρους καὶ ἀληθεῖς καὶ δεδοκιμασμένους. ὑμῖν γὰρ 30 λειτουργούσι καὶ αὐτοὶ τήν λειτουργίαν τῶν προ-

Apostol. Constitut. vii. 31. φητών καὶ διδασκάλων. μὴ οὖν ὑπερίδητε αὐτούς αὐτοὶ γάρ εἰσιν οἱ τετιμημένοι ὑμῶν μετὰ τῶν προφητῶν καὶ διδασκάλων]. 2. Ἐλέγχετε δὲ ἀλλήλους μὴ ἐν ὀργῷ, ἀλλὶ [ἐν εἰρήνη, ὡς ἔχετε ἐν τῷ εὐαγγαλίῳ].¹ [καὶ παιντὶ ἀστοχοῦντι κατὰ τοῦ ἐτέρου μηδεις λαλείτω μηδὲ παρ ὑμῶν ἀκουέσθω, ἔως οῦ μετανοήση. 3. Τὰς δὲ εὐχὰς άμῶν καὶ τὰς ἐλεημοσύνας καὶ πάσας τὑς πράξεις οὕτω ποιήσατε, ὡς ἔχετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν].²

κυριου ημω

Apostol. Constitut. vii. 31.

Apostol. Constitut. vii. 31.

ΧVΙ. Γρηγορείτε ύπερ της ζωης ύμων οι λύχνοι το ύμων μη σβεσθήτωσαν, και αι οσφύες ύμων μη εκλυέσθωσαν, [αλλα γίνεσθε έτοιμοι.] οὐ γαρ οἴδατε τήν ὥραν, εν ἢ ὁ κύριος ἡμῶν ἔρχεται. Δ. [Ηυκνῶς δε συναχθήσεσθε ζητούντες τὰ ανήκοντα ταις ψυχαις ύμῶν]. οὐ γὰρ ὧφελήσει ύμᾶς ὁ πᾶς χρόνος τῆς 15 πίστεως ύμων, έων μη έν τω έσχατω καιρώ τελειωθητε. έν γαρ ταις έσχάταις ήμέραις πληθυνθήσονται οί ψευδοπροφήται καὶ οἱ φθορεῖς, καὶ στραφήσονται τὰ πρόβατα είς λύκους, καὶ ἡ άγαπη στραφήσεται είς μίσος αύξανούσης γάρ της ανομίας μισήσουσιν 20 άλλήλους και διώξουσι και παραδώσουσι. 4. Και τότε φανήσεται ό κοσμοπλάνος Γώς υίδς θεοῦ καὶ ποιήσει σημεία καὶ τέρατα, καὶ ή γη παραδοθήσεται είς χείρας αὐτοῦ, καὶ ποιήσει ἀθέμιτα, ἃ οὐδέποτε γέγονεν έξ αίωνος. 5. Τότε ήξει ή κρίσις των 25 ανθρώπων είς την πύρωσιν της δοκιμασίας, και σκανδαλισθήσονται πολλοί [και απολούνται,] οί δε υπομείναντες [έν τη πίστει αὐτῶν] σωθήσονται [ἀπ' αὐτοῦ τοῦ καταθέματος]. 6. Καὶ τότε φανήσεται Γτὰ

¹ Matt. xviii. 15-17.

Matt. xviii. 15–17.

3 Luke xii. 35.

² Matt. vi. 2.

⁴ Matt. xxiv. 42, 44.

σημεία τῆς ἀληθείας πρώτον σημείον ἐκπετάσεως ἐν οὐρανῷ, εἶτα σημεῖον] ψωνῆς σάλπιγγος καὶ [τρ!τον ἀνάστασις νεκρῶν, οὐ πάντων δέ, ἀλλ' ὡς ἐρρέθη]. Ἡξει ὁ κύριος καὶ πάντες οἱ ἄγιοι μετ' αὐτοῦ. ἱ [τότε 5 ὄψεται ὁ κόσμος τὸν κύριον ἐρχόμενον ἐπάνω τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.]

¹ Zach. xiv. 5.

THE DIDACHE

()R

TEACHING OF THE TWELVE APOSTLES

RESTORED TO ITS ORIGINAL STATE

Διδαχή Κυρίου διὰ τῶν δώδεκα ἀποστόλωι τοῖς ἔθνεσιν.

Χαίρετε, υίοὶ καὶ θυγατέρες, ἐν ὀνόματι Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, Ἰωάννης καὶ Ματθαῖος καὶ Πέτρος καὶ ἀνδρέας καὶ Φίλιππος καὶ Σίμων καὶ Ἰάκωβος καὶ Ναθαναήλ καὶ Θωμᾶς καὶ Κηφᾶς καὶ Βαρθολο-

μαΐος καὶ Ἰούδας Ἰακώβου.

Κατὰ κέλευσιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος, συναθροισθέντων ἡμῶν καθῶς διέταξε πρὸ τοῦ—Μέλλετε κληροῦσθαι τὰς ἐπαρχίας, καταλογίσασθαι τόπων ἀριθμοῦς, ἐπισκόπων ἀξίας, πρεσβυτέρων ἔδρας, διακόνων παρεδρίας, ἀναγνωστῶν 10 νουνεχίας, χηρῶν ἀνεγκλησίας, καὶ ὅσα δέοι πρὸς θεμελίωσιν ἐκκλησίας, ἵνα τύπον τῶν ἐπουρανίων εἰδότες φυλάσσωνται ἀπὸ παντὸς ἀστοχήματος, εἰδότες ὅτι λόγον ὑφέξουσιν ἐν τῆ μεγάλη ἡμέρα τῆς κρίσεως περὶ ὧν ἀκούσαντες οὐκ ἐφύλαξαν—καὶ 15 ἐκελευσεν ἡμᾶς ἐκπέμψασθαι τοὺς λόγους εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην ἔδοξεν οὐν ἡμῖν πρὸς ὑπόμνησιν τῆς ἀδελφότητος, καὶ νουθεσίαν ἐκάστω, ὡς ὁ Κύριος ἀπεκάλυψε κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ διὰ πνεύματος άγίου, μνησθεῖσι λόγου ἐντείλασθαι ὑμῖν.

Ἰωάννης εἶπεν, "Ανδρες ἀδελφοί, εἰδότες ὅτι λόγον ὑφέξομεν περὶ τῶν διατεταγμένων ἡμῖν, εἰς ἐνὸς πρό-

σωπον μη λαμβάνωμεν, αλλ εάν τις δοκη, συμφέρον αντιλέγειν, αντιλεγέσθω αὐτῷ.

"Εδοξε δε πασι πρώτον Ίωάννην είπειν.

'Ιωάννης εἶπεν. 'Οδοὶ δύο εἰσι, μία τῆς ζωῆς καὶ 5 μία τοῦ θανάτου διαφορά δε πολλή μεταξύ τῶν δύο όδων ή μέν γαρ όδὸς της (ωης έστιν αύτη. πρώτον, άγαπήσεις τον θεον τον ποιησαντά σε έξ όλης της καρδίας σου, και δοξάσεις τον λυτρωσάμενον σε έκ θανάτου, ήτις έστιν εντολή πρώτη. δεύτερον, άγαπή-10 σεις τον πλησίον σου ώς σεαυτόν, ήτις εστίν εντολή δευτέρα. πάντα δὲ ὅσα ἐὰν θελήσης μὴ γένεσθάι σοι, καὶ σὐ άλλω μη ποίει. τούτων δὲ τῶν λόγων ή διδαχή έστιν αυτη. Ευλογείτε τους καταρωμένους ύμιν, καὶ προσεύχεσθε ύπερ των εχθρων ύμων, νηστεύετε δε ύπερ 15 των διωκόντων ύμας. ποία γαρ χάρις, εαν αγαπατε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς; οὐχὶ καὶ τὰ ἔθνη τὸ αὐτὸ ποιούσιν; ύμεις δε άγαπατε τους μισούντας ύμας, καὶ οὐκ έξετε έχθρόν. 'Απέχου τῶν σαρκικῶν καὶ κοσμικῶν ἐπιθυμιῶν ἔαν τις σοι δῷ ράπισμα εἰς τὴν 20 δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην, καὶ έση, τέλειος έαν αγγαρέυση, σέ τις μίλιον έν, υπαγε μετ' αὐτοῦ δύο. ἐάν ἄρη, τις τὸ ἰμάτιόν σου δὸς αὐτῷ καὶ τὸν χιτῶνα ἐὰν λάβη τις ἀπό σου τὸ σόν, μη ἀπαίτει, οὐδε γαρ δύνασαι. παντὶ τῷ αἰτοῦντί 25 σε δίδου, καὶ μὴ ἀπαίτει πᾶσι γὰρ θέλει δίδοσθαι ό πατηρ εκ των ίδιών χαρισμάτων. μακάριος ό δίδους κατά την εντολήν άθωος γάρ έστιν.

Οὐαὶ δὲ τῷ λαμβάνοντι. εἰ μὲν γὰρ χρείαν ἔχων λαμβάνει τις, ἀθῶος ἔσται, ὁ δὲ μὴ χρείαν ἔχων 30 δώσει δίκην, ἱνατί ἔλαβε καὶ εἰς τί, ἐν συνοχη δὲ γενόμενος εξετασθήσεται πὲρι ὧν ἔπραξε, καὶ οὐκ

εξελεύσεται εκείθεν μεχρις οῦ ἀποδῷ τὸν ἔσχατον κωδράντην. 'Αλλὰ καὶ περὶ τούτου δη εἴρηται. 'Ιδρωσάτω η ελεημοσόνη σου εἰς τὰς χειράς σου, μέχρις ἄν γνῷς τίνι δῷς.

Ματθαίος είπε, πάντα όσα μη θέλεις σοι γενέσ- ξ

την διδαχην ειπε, άδελφε Πέτρε.

Πέτρος εἶπεν. 'Ου φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ πορνεύσεις, οὐ παιδοφθορήσεις, οὐ φονεύσεις τέκνοι ἐν φθορὰ, οὐδὲ γέννηθεν ἀποκτενεῖς, οὐ κλέψεις, οὐ 10 μαγεύσεις, οὐ φαρμακεύσεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, οὐ κακολογήσεις, οὐδὲ μνησικακήσεις. οὐκ ἔση δίγνωμος, οὐδὲ δίγλωσσος, παγὶς γὰρ θανάτου ἐστὶν ἡ διγλωσσία. οὐκ ἐπιθυμήσεις τὰ τοῦ πλησιόν, οὐκ ἔσται ὁ λόγος σου ψευδής, οὐδὲ κενός, ἀλλα μεμεσ-15 τωμένος πράξει. οἰκ ἔση πλεονέκτης, οὐδὲ ἄρπαξ. οὐδὲ ὑποκριτής, οὐδὲ κακοήθης, οὐδὲ ὑπερήφανος, οῦ λήψη βουλὴν πονηρὰν κατὰ τοῦ πλησίου σου. οῦ μισήσεις πάντα ἄνθρωπον, ὰλλὰ οῦς μὲν ἐλεγξεις οῦς δὲ ἐλεήσεις, περὶ ῶν δὲ προσεύξη, οὺς δὲ ἀγαπήσεις 20 ὑπὲρ τὴν ψυχήν σου.

'Ανδρέας εἶπε. Τέκνον μου φεῦγε ἀπὸ παντός πονηροῦ, καὶ ἀπὸ παντὸς ὁμοίου αὐτῷ, μὴ γίνου οργίλος, ὁδηγεῖ γὰρ ἡ ὀργὴ πρὸς φόνον μὴ γίνου ζηλωτής, μηδὲ ἐρίστικος. μηδὲ θυμικός. ἐκ γὰρ τούτων 25

άπάντων φόνος γεννάται.

Φίλιππος εἶπε. Τέκνον μου, μὴ γίνου ἐπιθυμητής.
όδηγεὶ γὰρ ἡ ἐπιθυμία πρὸς τὴν πορνείαν. ὁ θυμός
ὑμῶν μέτρον ἐχέτω, καὶ ἐν βραχεὶ διαστήματι αὐτὸν
ἡνιοχεῖτε καὶ ἀνακρούετε, ἵνα μὴ ἐμβάλλῃ ὑμῶς εἶς 30
ἔργον πονηρόν. θυμὸς γὰρ καὶ ἡδονὴ πονηρά ἐπι-

πολύ παραμένοντα, κατὰ ἐπιτάσιν δαιμόνια γίνεται, καὶ ὅταν ἐπιστρέψη αὐτοῖς ὁ ἄνθρωπος, οἰδαίνουσιν ἐν τἢ ψυχῆ, αὐτοῦ, καὶ γίνονται μείζονες καὶ ἀπάγουσιν αὐτὸν εἰς ἔργα ἄδικα, καὶ ἐπιγελῶσιν αὐτῷ, καὶ ὅβονται ἐπὶ τῇ ἀπωλεία τῶν ἀνθρώπων.

Σίμων εἶπε. Τέκνον μη γίνου αἰσχρολόγος, μηδὲ ὑψηλόφθαλμος, ἐκ γὰρ τουτῶν ἀπάντων μοιχεῖαι

γεννωνται.

' Ιάκωβος εἶπε: Τέκνον, μη γίνου οἰωνοσκόπος, το ἐπειδη όδηγεῖ εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν, μηδε ἐπαιοιδός μηδὲ μαθηματικός, μηδὲ περικαθαίρων μηδὲ θέλε ἀυτὰ εἰδεναι, μηδὲ ἀκούειν. ἐκ γὰρ τόυτων ἀπαντων εἰδωλο-

λατρείαι γεννώνται.

Ναθανωήλ εἶπε. Τέκνον μου, μὴ γίνου ψεύστης:
15 ἐπειδὴ ὁδηγεῖ τὸ ψεῦσμα εἰς τὴν κλοπήν μηδὲ φιλάργυρος μηδὲ κενόδοξος, ἐκ γὰρ τούτων ἀπάντων κλοπὰι
γεννῶνται, τέκνον μου, μὴ γίνου γόγγυσος, ἐπειδὴ
όδηγεῖ εἰς τὴν βλασφημίαν. μηδὲ αὐθάδης, μηδὲ πονηρόφρων, ἐκ γὰρ τούτων ἀπάντων βλασφημία γενῶν-

20 ται. ἴσθι δὲ πραύς, ἐπειδὴ οἱ πραεῖς κληρονομήσουσι τὴν γῆν. γίνου μακρόθυμος, ἐλεήμων, εἰρηνοποιός, καθαρὸς τῆ καρδία ἀπο παντὸς κακοῦ, ἄκακος, καὶ ἡσύχιος, ἀγαθὸς, καὶ φυλάσσων καὶ τρέμων τοὺς λόγους οὺς ἤκουσας. οὐχ ὑψώσεις σεαυτόν, οὐδὲ δώσεις

25 τῆ, ψύχη, σου θράσος, οὐδὲ κολληθήση, τῆ ψύχη, σου μετὰ ὑψηλῶν, ἀλλὰ μετὰ δικαίων καὶ ταπεινῶν ἀναστραψήση, τὰ δὲ συμβαίνοντά σοι ἐνεργήματα ὡς ἀγαθὰ προσδεξη, εἰδὼς ὅτι ἄτερ θεοῦ οὐδὲν γίνεται.

30 Θωμᾶς εἶπε. Τέκνον μου, τὸν λαλοῦντα τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ παραίτίον σοι γινόμενον τῆς ζωῆς, καὶ δόντα σοι τὴν ἐν Κυρίφ σφραγίδα, ἀγαπήσεις ὡς κόρην ὁφθαλμοῦ σου, μνησθήση, δὲ αὐτοῦ νύκτα καὶ ἡμέραν, τιμήσεις αὐτοῦ ὡς τὸν Κύριον ὅθεν γὰρ ἡ Κυριότης λαλεῖται ἐκεῖ ὁ Κύριός ἐστιν. ἐκζητήσεις δὲ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καθ' ἡμεραν, καὶ τοὺς λοιπούς 5 ἀγιόυς ἵνα ἐπαναπαύη, τοῖς λόγοις αὐτῶν, τιμήσεις αὐτὸν καθ' ὁ δυνατὸς εἶ ἐκ τοῦ ἱδρῶτος σου, καὶ ἐκ τοῦ πόνου τῶν χειρῶν σου. εἰ γὰρ ὁ Κύριος δι' ἀυτοῦ ἡξίωσέ σοι δοθῆναι πνευματικὴν τροφὴν, καὶ ποτὸν, καὶ ζωὴν αἴωνιον, σὰ ὀφείλεις πολυ μᾶλλον τὴν φθαρ- 10 τὴν καὶ πρόσκαιρον προσφέρειν τροφήν. ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ, καὶ βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώσεις, καὶ οὐδεὶς φυτέυει ἀμπελῶνα καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει.

Κηφῶς εἶπεν, οὐ ποιήσεις σχίσματα, εἰρηνεύσεις 15 δὲ μαχομένους. κρινεῖς δικαίως, οὐ λήψη, πρόσωπόν τινα ἐλέγξαι ἐπὶ παραπτώμασιν, οὐ γὰρ ἰσχύει πλοῦτος παρὰ Κύρίφ, οὐδὲ κάλλος ἀφελεῖ, ἀλλὰ ἰσότης ἐστὶ πάντων παρὶ αὐτῷ. ἐν προσευχῆ σου μὴ διψυχήσης πότερον ἔσται, ἢ οὔ. μὴ γίνου πρὸς μὲν τὸ 20 λαβεῖν ἐκτέινων τας χεῖρας, πρὸς δὲ τὸ δοῦναι συσπῶν. ἐὰν ἔχης, διὰ τῶν χειρῶν σου δώσεις λύτρωσιν τῶν άμαρτιῶν σου. οὐ διστάσεις δοῦναι, οὐδὲ διδοὺς γογγύσεις. γνώση γὰρ τίς ἐστίν ὁ τοῦ μισθοῦ καλὸς ἀνταποδότης. οὐκ αποστραφήση, ἐνδεόμενον, κοινωνή- 25 σεις δὲ ἀπάντων τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ οὐκ ἐρεῖς ἴδια εἶναι. εἰ γὰρ εἰ τῷ ἀθανατῷ κοινώνοι ἐστε, πόσῷ μᾶλλον ἐν τοῖς θνητοῖς.

Οὐκ ἀρεῖς τὴν χεῖρα σου ἀπὸ τοῦ υίοῦ σου ἡ ὰπὸ τῆς θυγατρός σου, ἀλλὰ ἀπὸ νεότητος διδάξεις τὸν 30 φόβον τοῦ θεοῦ. οὐκ ἐπιτάξεις δούλῷ σου ἡ παιδίσκη,

τοῖς ἐπὶ τὸν ἀυτὸν θεὸν ἐλπίσουσιν, ἐν πικρία σου, μήποτε οὐ μὴ φοβηθήσονται τὸν ἐπ' αμφοτέροις θεόν. οὐ γὰρ ἔρχεται κατὰ πρόσωπον καλέσαι. ἀλλ' ἐφ' οἶς τὸ πνεῦμα ἡτοίμασεν. ὑμεῖς δὲ οἱ δοῦλοι ὑποτα-5 γήσθεσθε τοῖς κυρίοις ὑμῶν, ὡς τύπῳ θεοῦ ἐν αἰσχύνη καὶ φόβῳ. μισήσεις πᾶσαν ὑπόκρισιν, καὶ πᾶν ὁ μὴ ἀρεστὸν τῷ κυρίῳ' οὐ μὴ ἐγκαταλίπης ἐντολὰς Κυρίου. φυλάξεις δὲ ἃ παρέλαβες μητὲ προστιθεὶς μητὲ ἀφαιρῶν, ἐν ἐκκλησία ἐξομολογήση, τὰ παραπτο τώματα σου, καὶ οὐ προσελευση ἐπὶ προσευχήν σου ἐν συνειδήσει πονηρᾶ. "Αυτη ἐστὶν ἡ ὁδὸς τῆς ζωῆς.

Ή δὲ τοῦ θανάτου ὁδός ἐστιν αὕτη. πρῶτον πάντων πονηρά ἐστι καὶ κατάρας μεστή: φόνοι, μοιχεῖαι, ἐπιθυμίαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ειδωλολατρεῖοι, μαγεῖαι, 15 φαρμακεῖαι, ἀρπαγάι, ψευδομαρτυρίαι, ὑποκρίσεις, διπλοκαρδία, δόλος, ὑπερηφανία, κακία, αὐθάδεια, πλεονεξία, αἰσχρολογία, ζηλοτυπία, θρασύτης, ὑψος, ἀλαζονεία. διῶκται ἀγαθῶν, μισοῦντες ὰλήθειαν, ἀγαπῶντες ψεῦδος, οὐ γιγνώσκοντες μισθὸν δικαιοσύνης, οὐ κολλομενοι ἀγαθῶ, οὐδὲ κρίσει δικαία, ἀγρυπνοῦντες οὐκ εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀλλὶ εἰς τὸ πονηρόν, ὧν μακρὸν πραϋτης καὶ ὑπομοιή, μάταια ἀγαπῶντες, διώκοντες ἀνταπό-

πονουμένω, οὐ γινώσκοντες τὸν ποιήσαντα αὐτούς, 25 φονεῖς τέκνων, φθορεῖς πλάσματος θεοῦ, ἀποστρεφόμενοι τὸν ἐνδεόμενον, καταπονοῦντες τὸν θλιβόμενον, πλουσίων παράκλητοι, πενήτων ἄνομοι κριταί, πανθαμάρτητοι, ῥυσθείητε, τεκνα, ἀπὸ τούτων ἀπάντων.

δομα, οὐκ ἐλεοῦντες πτωχόν, οὐ πονοῦντες ἐπὶ κατα-

Ορα μή τις σε πλανήση, ἀπὸ ταύτης τῆς ὁδοῦ τῆς 30 διδαχῆς, ἐπεὶ παρεκτὸς θεοῦ σε διδάσκει, εἰ μὲν γὰρ δυνάσαι βαστάσαι ὅλον τὸν ζυγὸν τον Κυρίον τέλειος

ἔση, εἰ δὲ οὐ δύνασαι, δ δύνη τοῦτο ποίει περὶ δὲ τῆς βρώσεως, δ δύνασαι βάστασον. ἀπὸ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων λίαν πρόσεχε, λατρεία γὰρ ἐστε θεῶν

νεκρῶν.

Βαρθολομαίος εἶπεν. Ἐρωτῶμεν ὑμᾶς, ἀδελφοί. ξώς ἔτι καιρός ἐστι, καὶ ἔχετε εἰς οῦς ἐργαίζεσθε μεθ' ἐαυτῶν, μὴ ἐκλείπετε ἐν μηδενί ἐξ οῦ ἀν ἔχητε ἐγγὺς γὰρ ἡ ἡμέρα Κυρίου, ἐν ἢ συναπολείται πάντα σὺν τῷ πονηρῷ, ἥξει γὰρ ὁ Κύριος, καὶ ὁ μισθὸς αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ. ἑαυτῶν γίνεσθε σύμβουλοι ἀγαθόι. 10 διδακτόι. ψυλάξεις ἄπερ ἔλαβες. μήτε προσθείς μὴτε ὑφαιρῶν.

Πέτρος εἶπεν. 'Αδελφόι, τὰ περὶ τῶν λοιπῶν νουθεσιῶν ὰι γραφαὶ διδάσκουσιν. ἡμεῖς δὶ ἃ ἐκελέυσθημεν

διατάξωμεν.

Περὶ τοῦ βαπτισματος, οὕτω βαπτίσατε. ταῦτα πάντα προειπόντες βαπτίσατε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἰοῦ καὶ τοῦ άγίου πνευματος ἐν ὕδατι ζῶντι. εὰν δὲ μὴ ἔχης ὕδωρ ζῶν, εἰς ἄλλο ὕδωρ βάπτισον, εἰ δὲ οὐ δύνασαι ἐν ψυχρῷ, ἐν θερμῷ, ἔαν δὲ ὰμφότερα μὴ ἔχης, ἔκχεον εἰς τὴν κεφαλὴν τρὶς ὕδωρ εἰς ὄνομα πατρὸς καὶ υίοῦ καὶ άγίου πνεύματος. ποὸ δὲ τοῦ βαπτίσματός προνηστευσάτω ὁ βαπτίζων και ὁ βαπτίζόμενος, καὶ εὶ τινες ἄλλοι δύνανται. κελέυσεις δὲ νηστεῦσαι τὸν βαπτίζόμενον πρὸ μιᾶς ἡ δύο.

Αί δε νηστείαι ύμων μή έστωσαν μετά των ύποκριτων, νηστέυουσι γάρ δευτέρα σαββάτων καὶ πέμπτη.

ύμεις δε νηστέυσατε τετράδα καὶ παρασκευήν, μηδε
προσεύχεσθε ώς οι ύποκριτάι, άλλ' ώς εκέλευσεν ό
Κύριος εν τω εὐαγγελίω αὐτοῦ, οὔτω προσεύχεσθε. 30
Πάτερ ήμων ὁ εν τω οὐρανω, άγιασθήτω τὸ ὅνομα

σου, έλθέτω ή βασιλεία σου, γενηθήτω τὸ θελημά σου ῶς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῶν σήμερον, καὶ ἄφες ἡμῶν τὴν ὀφειλὴν ἡμῶν ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφιέμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν, καὶ μὴ εἰσενέγχης ἡμῶς εἰς πειρασμόν, ἀλλα ῥῦσαι ἡμῶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ· ὅτι σου ἐστιν ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς ἀιῶνας. τρὶς τῆς ἡμέρας οὕτω προσεύχεσθε.

Πέρι δέ της εὐχαριστίας, ούτως εὐχαριστήσατε. πρώτον περί του ποτηρίου 'Ευχαριστούμεν σοι, το Πάτερ ήμων, ύπερ της άγιας άμπελου Δαβιδ του παιδός σου, ης έγνώρισας ήμεν διὰ Ίησου τοῦ παιδός σου, σοὶ ή δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας περὶ δὲ τοῦ κλάσματος. Εύχαριστούμεν σοι. Πάτερ ήμων ύπερ της ζωής καὶ γνώσεως ής εγνώρισας ήμιν δια Ίησου σου παιδός 15 σου, σοὶ ή δόξα εἰς τοὺς αἰῶνος, ώσπερ ἢν τοῦτο τὸ κλάσμα διεσκορπισμένον ἐπάνω τῶν ὁρέων καὶ συναχθεν εγένετο έν. ούτω συναχθήτω σου ή εκκλησία απο των περάτων της γης είς την σην βασιλείαν ότι σοῦ έστιν ή δόξα, καὶ ή δύναμις διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς 20 τους αίωνος. μηθεις δε φαγέτω μήδε πίετω από της εὐχαριστίας ὑμῶν, ἀλλ' ὁι βαπτισθέντες εἰς ὄνομα Κυρίου καὶ γὰρ περὶ τούτον εἴρηκεν ὁ Κύριος μὴ δῶτε τὸ ἄγιον τοῖς κυσί.

Μετὰ δὲ τὸ έμπλησθηναι οὔτως εὐχαριστήσατε.
25 Ἐυχαριστοῦμεν σοι, Πάτερ ἄγιε, ὑπὲρ τοῦ ἀγίου ονόματος σου, οὖ κατεσκήνωσας ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, καὶ ὑπὲρ τῆς γνώσεως καὶ πίστεως καὶ ὰθανασίας, ῆς ἐγνωρισας ἡμιν διὰ Ἰησοῦ τοῦ παιδός σου σοὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Σύ, δέσποτα παντοκράτορ, ἐκτίσας τὰ πάντα ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου, τροφήν τε καὶ ποτὸν ἔδωκας τοις ἀνθρώποις εἰς ἀπόλαυσιν. ἵνα σοι

εὐχαριστήσωσιν. ἡμίν δὲ εχαρίσω πνευματικήν τροφήν καὶ ποτὸν καὶ ζωήν αἰώνιον διὰ τοῦ παιδός σου. Πρό πάντων εύχαριστούμεν σοι ότι δυνάτος εί, σοι ή δόξα είς τους αίωνας. Μνήσθητε, Κύριε, της έκκλησιάς σου του ρύσασθαι αὐτὴν ἀπὸ παντὸς πονηρου, καὶ τελείω- 5 σαι αὐτὴν ἐν τῆ ἀγάπη σου, καὶ σύναξον ἀυτὴν ἀπὸ των τεσσάρων ανέμων την αγιασθείσαν είς την σην βασιλείαν, ήν ήτοίμασας αὐτή, ὅτι σοῦ ἐστιν ή δύναμις καὶ ή δόξα εἰς τοὺς αἰωνας, ελθέτω χάρις καὶ παρελθέτω ὁ κόσμος οὖτος. ωσαννά τῷ ὑιῷ Δαβίδ· εἰ τις 10 αγιός έστιν, έρχέσθω εί τις οὐκ έστιν, μετανοέιτω μαραναθά, αμήν. τοις δέ προρήταις έπιτρέπετε εὐχαριστείν όσα θέλουσιν. δς αν οῦν ελθῶν διδάξη ύμᾶς ταῦτα πάντα τὰ προειρ ημένα, δέξασθε αὐτόν. ἐὰν δε αὐτὸς ὁ διδάσκων στραφείς διδάσκη, ἄλλην διδαχήν 15 είς τὸ καταλύσαι προειρημένα μὴ αὐτοῦ ἀκούσητε είς δὲ το προσθείναι δικαιοσύνην καὶ γνῶσιν Κυρίου, δέξασθε αὐτὸν ώς Κύριον περὶ δὲ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν κατὰ τὸ δόγμα τοῦ εὐαγγελίου, οὕτω ποιήσατε. πῶς δη ἀπόστολος ἐρχόμενος πρὸς ὑμῶς 20 δεχθήτω ως Κύριος. μενεί δε ήμεραν μίαν, εαν δε η χρεία, καὶ τὴν άλλην. τρεῖς δὲ ἐὰν μείνη, ψευδοπροφήτης έστίν. έξερχόμενος δε ο απόστολος μηδεν λαμβανέτω εί μη άρτον έως δυ αὐλίσθη εαν δε, άργύριον αιτη, ψευδοπροφήτης έστίν. Καὶ πάντα 25 προφήτην λαλούντα έν πνεύματι οὐ πειράσετε οὐδέ διακρινείτε. πάσα γὰρ άμαρτία ἀφεθήσεται, αὔτη δὲ ἡ άμαρτία οὐκ ἀφεθήσεται. οὐ πᾶς δὲ ὁ λαλῶν έν πνεύμεπι προφήτης έστίν, άλλ' έὰν έχη τοὺς τρόπους Κυρίου. ἀπὸ οῦν τῶν τρόπων γνωσθήσεται 30 ό ψευδοπραφήτης καὶ ό προφήτης καὶ πῶς προφήτης δρίζων τράπεζαν εν πνεύματι ού φάγεται άπ' ιωτής, εί δε μήγε, ψευδοπροφήτης εστί πας δο προφήτης διδάσκων την άλήθειαν, εί α διδάσκει ού

ποιει, ψευδοπροφήτης έστί.

Πας δέ προφήτης δεδοκιμασμένος, αληθινός, ποιών είς μυστήριον κοσμικόν της εκκλησίας, μη διδάσκων δε ποιειν όσα ἀυτὸς ποιεί, οὐ κριθησεται εφ' ὑμῶν μετα θεού γαρ έχει την κρίσιν, ώσαύτως γαρ εποίησαν οί άρχαιοι προφήται. δς δ' άν είπη έν πνεύματι, δός μοέ 10 αργύρια ή έτερα τινα, ούκ ακούσεσθι αὐτοῦ, ἐὰν δὲ περί άλλων ύστερούντων είπη δοῦναι, μηδεις αὐτόν κρινέτω. πῶς δὲ ὁ ἐρχόμενος ἐν ονοματι Κυρίου δεχθήτω, έπειτα δε δοκιμάσαντες αὐτὸν γνώσεσθε συνέσν γαρ έξετε δεξίαν και αριστεράν, ει μεν παρόδίος εστιν 15 ὁ ερχόμενος, βοηθέιτε αὐτῷ όσσα δύνασθε. οὐ μενει δὲ προς ύμας εί μη δύο ή τρείς ήμέρας, εαν η ανάγκη, εί δε θέλει πρὸς ὑμῶς καθῆσαι, τεχνίτης ών, ἐργαζέσθω καὶ φαγέτω εί δε ούκ έχει τέχνην, κατά την σύνεσιν ύμων προνοήσατε πως μη άργος μεθ' ύμθν ζήσεται χρισ-20 τιανός. Ἐι δὲ οὐ θέλει οὕτω ποιείν, χριστέμπορός έστι. προσέχετε ἀπὸ τῶν τοιούτων. πᾶς δὲ προφήτης αληθινός θέλων καθήσαι πρός ύμας, άξιος έστι τής τροφής αὐτοῦ, ὡσαύτως διδάσκαλος ἀληθινός ἐστιν άξιος και αὐτός, ώσπερ ὁ εργάτης, της τροφης αὐτοῦ. 25 πάσαν οὖν ἀπαρχὴν γεννημάτων ληνοῦ καὶ ἄλωνος, βοών τε και προβάτων. λαβών δώσεις τοις προφήταις. αὐτοὶ γὰρ ἐισὶν οἱ ἀρχιερεῖς ὑμῶν. ἐὰν δη μη ἔχητε προφήτην. δότε τοίς πτωχοίς είων σιτίων ποιής, την απαρχήν λαβών δὸς κατά την εντολήν. ώσαύτως 30 κεράμιον οίνου ή έλαίου ανοίξας την απαρχήν λαβών

δός τοίς προφήταις. άργυρίου και ίματισμού καί,

παντός κτήματος λαβών την απαρχήν ώς αν σοι δόξη. δός κατά την εντολήν.

Κατά κυριακήν δε Κυρίου συναχθέντες κλάσατε άρτον, καὶ ευχαριστήσατε, προσεξομολογησαμενοι τὰ παραπτώματα ύμῶν, ὅπως καθαρὰ ή θυσία ύμῶν 5 η, πας δὲ ἔχων την αμφιβολίαν μετα τον εταίρον αὐτοῦ μὴ συνελθέτω ὑμῖν, ἔως οῦ διαλλαγῶσιν, ἰνά μὴ κοινωθη ή θυσιά ύμων αύτη γάρ εστιν ή ρηθείσα ύπὸ Κυρίου, έν παντί τόπω και χρονώ προσφέρειν μοι θυσίαν καθαράν ότι βασιλεύς μέγας είμί, λέγει Κύριος, 10 καὶ τό ονομα μου θαυμαστον έν τοῖς εθνεσι. χειροτονήσατε οὖν ἐαυτοῖς ἐπισκόπους καὶ διακόνους ἀξίους τοῦ Κυρίου, ανδρας πραεῖς καὶ ἀφιλαργορους καὶ άληθείς καὶ δεδοκιμασμενους. ὑμίν γὰρ λειτουργούσι καὶ αὐτοὶ τὴν λειτουργίαν τῶν προφητῶν κὰι διδασκάλων, 15 μη οῦν ὑπεριδήτε αὐτούς αὐτοὶ γὰρ εἰσιν οἶ τετιμημένοι ύμων, μετα των προφητών και διδασκάλων. έχέγχετε δε αλλήλους μη εν οργη, αλλ' εν ειρήνη. ως έχετε εν τω εὐαγγέλιω, καὶ παντὶ ἀστοχοῦντι κατὰ τοῦ έτέρου μηδείς λαλείτω, μηδε παρ' ύμων ακουέτω, έως ού 20 μετανοήση, τὰς δε εὐχὰς ὑμῶν καὶ τὰς ελεημοσύνας και πάσας τὰς πράξεις ούτω ποιήσατε, ως έχετε έν τῷ εὐαγγελίφ τοῦ Κυρίου ἡμῶν.

Γρηγορείτε ὑπὲρ τῆς ζωῆς ὑμῶν, οἱ λύχνοι ὑμῶν μη σβεσθήτωσαν, καὶ οἱ ὀσφύες ὑμῶν μη ἐκλυέσθωσαν. 25 ἀλλὰ γίνεσθε ἔτοιμοι, οὐ γὰρ οἴιδατε τὴν ὥραν ἐν ἢ ὁ Κύριος ἡμῶν ἔρχεται. πυκνῶς δὲ συναχθήσεσθε. ζητοῦντες τὰ ἀνήκοντα ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν, οὐ γὰρ ὡφελήσει ὑμᾶς ὁ πᾶς χρόνος τῆς πίστεως ὑμῶν, ἐὰν μη ἐν τῷ ἐσχάτῳ καιρῷ τελειωθῆτε. ἐν γὰρ ταῖς 30 ἐσχάταις ἡμεραις πληθυνθήσονται οἱ ψευδοπροφῆται

καὶ οἱ φθορεῖς, καὶ στραφήσονται τὰ πρόβατα εἰς λύκους, και ή άγαπη στραφήσεται. είς μίσος, αίξανούσης γάρ της ανομίας μισήσουσιν αλλήλους καί διώξουσι καὶ παραδώσουσι, καὶ τότε φανήσεται ό 5 κοσμοπλάνος ώς υίδς θεδυ, καὶ ποιήσει σημεῖα καὶ τερατα, καὶ ή γη παραδοθήσεται εἰς χείρας αὐτοῦ, και ποιήσει αθέμιτα, α ουδέποτε γέγονεν έξ αίωνος. Τότε ήξει ή κτίσις των ανθρώπων είς την πύρωσιν της δοκιμασίας, καὶ σκανδαλισθήσονται πολλοι καὶ 10 απολούνται, οί δε ύπομείναντες εν τη πίστει αὐτῶν σωθήσονται ύπο αὐτοῦ του καταθέματος. καὶ τότε φανήσεται τὰ σημεία τῆς ἀληθείας. πρώτον, σημείον έκπετάσεως έν οὐρανῷ, εἶτα σημειον φωνῆς σάλπιγγος, και τὸ τρίτον ἀνάστασις νεκρών, οὐ πάντος ἀλλ' ὡς 15 έρρέθη ήξει ὁ Κύριος καὶ πάντες οἱ ἄγιοι μετ' αὐτοῦ. τότε όψεται ὁ κόσμος τὸν Κύριον ἐρχόμενον έπανω των νεφελών τοῦ οὐρανοῦ.

Ταῦτα, ἀδελφοί, οὐχ ὡς ἐξουσίαν τινὸς ἔχοντες πρὸς ἀνάγκην, ἀλλ' ἐπιταγὴν ἔχοντες παρὰ Κυρίου. 20 ἐρωτῶμεν ὑμῶς φυλάξαι τὰς ἐντολάς, μηδὲν ἀφαιροῦντας ἤ προστιθέντας, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου

ήμων, ῷ ἡ δόξα εἰς τους αἰωνας. ἀμήν.

TRANSLATION

OF

THE TEACHING OF THE APOSTLES

AS GIVEN IN THE EDITION OF BRYENNIUS

THE TEACHING OF THE TWELVE APOSTLES.

I. There are two paths, one of life and one of death, and the difference is great between the two paths.

Now the path of life is this-first, thou shalt love the God who made thee, thy neighbour as thyself, and all things that thou wouldest not should be done unto thee, do not thou unto another.1 And the doctrine of these maxims is as follows. Bless them that curse you, and pray for your enemies.2 Fast on behalf of those that persecute you; for what thank is there if ye love them that love you? do not even the Gentiles do the same? But do ye love them that hate you, and ye will not have an enemy. Abstain from fleshly and worldly lusts.3 If any one give thee a blow on thy right cheek, turn unto him the other also, and thou shalt be perfect: if any one compel thee to go a mile, go with him two; if a man take away thy cloak, give him thy coat also; if a man take from thee what is thine, ask not for it again, for neither art thou able to do so.4 Give to every one that asketh of thee, and ask not again, for the Father wishes that from his own gifts there should

be given to all. Blessed is he who giveth according to the commandment, for he is free from guilt; but woe unto him that receiveth. For if a man receive being in need, he shall be free from guilt; but he who receiveth when not in need, shall pay a penalty as to why he received and for what purpose; and when he is in tribulation he shall be examined concerning the things that he has done, and shall not depart thence until he has paid the last farthing. For of a truth it has been said on these matters, Let thy almsgiving abide in thy hands until thou knowest to whom thou hast given.

II. But the second commandment of the teaching is this. Thou shalt not kill; thou shalt not commit adultery; thou shalt not corrupt youth; thou shalt not commit fornication; thou shalt not steal; thou shalt not use soothsaying; thou shalt not practise sorcery; thou shalt not kill a child by abortion, neither shalt thou slay it when born; thou shalt not covet the goods of thy neighbour; thou shalt not commit perjury; thou shalt not bear false witness; thou shalt not speak evil; thou shalt not bear malice; thou shalt not be doubleminded or double-tongued, for to be double-tongued is the snare of death. Thy speech shall not be false or empty, but concerned with action. Thou shalt not be covetous, or rapacious, or hypocritical, or malicious, or proud; thou shalt not take up an evil design against thy neighbour; thou shalt not hate any man, but some thou shalt confute, concerning some thou shalt pray, and some thou shalt love beyond thine own soul.

III. My child, fly from everything that is evil, and from everything that is like to it. Be not wrathful, for

¹ Matt. v. 26.

wrath leadeth unto slaughter; be not jealous, or contentious, or quarrelsome, for from all these things slaughter ensues. My child, be not lustful, for lust leadeth unto fornication; be not a filthy talker; be not a lifter up of the eye, for from all these things come adulteries. My child, be not an observer of omens, since it leadeth to idolatry, nor a user of spells, nor an astrologer, nor a travelling purifier, nor wish to see these things, for from all these things idolatry ariseth. My child, be not a liar, for lying leadeth unto theft; be not covetous or conceited, for from all these things thefts arise. My child, be not a murmurer, since it leadeth unto blasphemy; be not self-willed or evil-minded, for from all these things blasphemies are produced; but be thou meek, for the meek shall inherit the earth; 1 be thou long-suffering, and compassionate, and harmless, and peaceable, and good, and fearing alway the words that thou hast heard. Thou shalt not exalt thyself, neither shalt thou put boldness into thy soul. Thy soul shall not be joined unto the lofty, but thou shalt walk with the just and humble. Accept the things that happen to thee as good, knowing that without God nothing happens.

IV. My child, thou shalt remember both night and day him that speaketh unto thee the Word of God; thou shalt honour him as thou dost the Lord, for where the teaching of the Lord is given, there is the Lord; thou shalt seek out day by day the favour of the saints, that thou mayest rest in their words; thou shalt not desire schism, but shalt set at peace them that contend; thou shalt judge righteously; thou shalt not accept the

¹ Matt. v. 5.

person of any one to convict him of transgression; thou shalt not doubt whether a thing shall be or not. Be not a stretcher out of thy hand to receive, and a drawer of it back in giving. If thou hast, give by means of thy hands a redemption for thy sins. Thou shalt not doubt to give, neither shalt thou murmur when giving'; for thou shouldest know who is the fair recompenser of the reward. Thou shalt not turn away from him that is in need, but shalt share with thy brother in all things, and shalt not say that things are thine own; for if ye are partners in what is immortal, how much more in what is mortal? Thou shalt not remove thine heart from thy son or from thy daughter, but from their vouth shalt teach them the fear of God. Thou shalt not command with bitterness thy servant or thy handmaid, who hope in the same God as thyself, lest they fear not in consequence the God who is over both; for he cometh not to call with respect of persons, but those whom the Spirit hath prepared. And do ve servants submit vourselves to your masters 1 with reverence and fear, as being the type of God. Thou shalt hate all hypocrisy and everything that is not pleasing to God; thou shalt not abandon the commandments of the Lord. but shalt guard that which thou hast received, neither adding thereto nor taking therefrom; thou shalt confess thy transgressions in the church, and shalt not come unto prayer with an evil conscience. This is the path of life.

V. But the path of death is this. First of all, it is evil and full of cursing; there are found murders, adulteries, lusts, fornication, thefts, idolatries, soothsaying,

¹ Colos. iii. 22; Ephes. vi. 5.

sorceries, robberies, false witnessings, hypocrisies, double-mindedness, craft, pride, malice, self-will, covetousness, filthy talking, jealousy, audacity, arrogance; there are they who persecute the good—lovers of a lie, not knowing the reward of righteousness, not cleaving to the good nor to righteous judgment, watching not for the good but for the bad, from whom meekness and patience are afar off, loving things that are vain, following after recompense, having no compassion on the needy, nor labouring for him that is in trouble, not knowing him that made them, murderers of children, corrupters of the image of God, who turn away from him that is in need, who oppress him that is in trouble, unjust judges of the poor, erring in all things. From all these, children, may ye be delivered.

VI. See that no one make thee to err from this path of doctrine, since he who doeth so teacheth thee apart from God. If thou art able to bear the whole yoke of the Lord, thou wilt be perfect; but if thou art not able, what thou art able, that do. But concerning meat, bear that which thou art able to do. But keep with care from things sacrificed to idols, for it is the worship of the infernal deities.

VII. But concerning baptism, thus baptize ye: having first recited all these precepts, baptize in the name of the Father, and of the Son, and of the Holy Spirit, in running water; but if thou hast not running water, baptize in some other water, and if thou canst not baptize in cold, in warm water; but if thou hast neither, pour water three times on the head, in the name of the Father, and of the Son, and of the Holy Spirit. But before the baptism, let him who baptizeth and he who

is baptized fast previously, and any others who may be able. And thou shalt command him who is baptized to fast one or two days before.

VIII. But as for your fasts, let them not be with the hypocrites, for they fast on the second and fifth days of the week, but do ye fast on the fourth and sixth days. Neither pray ye as the hypocrites, but as the Lord hath commanded in his Gospel so pray ye: Our Father in heaven, hallowed be thy name. Thy kingdom come. Thy will be done as in heaven so on earth. Give us this day our daily bread. And forgive us our debt, as we also forgive our debtors. And lead us not into temptation, but deliver us from the evil: for thine is the power, and the glory, for ever. Thrice a day pray ye in this fashion.

IX. But concerning the Eucharist, after this fashion give ye thanks. First, concerning the cup. We thank thee, our Father, for the holy vine, David thy Son, which thou hast made known unto us through Jesus Christ thy Son; to thee be the glory for ever. And concerning the broken bread. We thank thee, our Father, for the life and knowledge which thou hast made known unto us through Jesus thy Son; to thee be the glory for ever. As this broken bread was once scattered on the mountains, and after it had been brought together became one, so may thy Church be gathered together from the ends of the earth unto thy kingdom; for thine is the glory, and the power, through Jesus Christ, for ever. And let none eat or drink of your Eucharist but such as have been baptized into the name of the Lord, for of a truth the Lord hath

¹ Matt. vi. 7, 9.

² Luke xi. 2.

said concerning this, Give not that which is holy unto dogs.¹

X. But after it has been completed, so pray ye. We thank thee, holy Father, for thy holy name, which thou hast caused to dwell in our hearts, and for the knowledge and faith and immortality which thou hast made known unto us through Jesus thy Son; to thee be the glory for ever. Thou, Almighty Master, didst create all things for the sake of thy name, and hast given both meat and drink for men to enjoy, that we might give thanks unto thee, but to us thou hast given spiritual meat and drink, and life everlasting, through thy Son. Above all, we thank thee that thou art able to save; to thee be the glory for ever. Remember, Lord, thy Church, to redeem it from every evil, and to perfect it in thy love, and gather it together from the four winds, even that which has been sanctified for thy kingdom which thou hast prepared for it; for thine is the kingdom and the glory for ever. Let grace come, and let this world pass away. Hosanna to the Son of David.2 If any one is holy, let him come (to the Eucharist); if any one is not, let him repent. Maranatha. Amen. But charge the prophets to give thanks. so far as they are willing to do so.

XI. Whosoever, therefore, shall come and teach you all these things aforesaid, him do ye receive; but if the teacher himself turn and teach another doctrine with a view to subvert you, hearken not to him; but if he come to add to your righteousness, and the knowledge of the Lord, receive him as the Lord. But concerning the apostles and prophets, thus do ye according to the

¹ Matt. vii. 6.

² Matt. xxi. 9.

doctrine of the Gospel. Let every apostle who cometh unto you be received as the Lord. He will remain one day, and if it be necessary, a second; but if he remain three days, he is a false prophet. And let the apostle when departing take nothing but bread until he arrive at his resting-place; but if he ask for money, he is a false prophet. And ye shall not attempt or dispute with any prophet who speaketh in the spirit; for every sin shall be forgiven, but this sin shall not be forgiven.1 But not every one who speaketh in the spirit is a prophet, but he is so who hath the disposition of the Lord; by their disposition they therefore shall be known, the false prophet and the prophet. And every prophet who ordereth in the spirit that a table shall be laid, shall not eat of it himself, but if he do otherwise, he is a false prophet; and every prophet who teacheth the truth, if he do not what he teacheth is a false prophet; and every prophet who is approved and true, and ministering in the visible mystery of the Church, but who teacheth not others to do the things that he doth himself, shall not be judged of you, for with God lieth his judgment, for in this manner also did the ancient prophets. But whoever shall say in the spirit, Give me money, or things of that kind, listen not to him; but if he tell you concerning others that are in need that ye should give unto them, let no one judge him.

XII. Let every one that cometh in the name of the Lord be received, but afterwards ye shall examine him and know his character, for ye have knowledge both of good and evil. If the person who cometh be a wayfarer, assist him so far as ye are able; but he will not remain

¹ Matt. xii. 31.

with you more than two or three days, unless there be a necessity. But if he wish to settle with you, being a craftsman, let him work, and so eat; but if he know not any craft, provide ye according to your own discretion, that a Christian may not live idle among you; but if he be not willing to do so, he is a trafficker in Christ. From such keep aloof.

XIII. But every true prophet who is willing to dwell among you is worthy of his meat, likewise a true teacher is himself worthy of his meat, even as is a labourer. Thou shalt, therefore, take the first-fruits of every produce of the wine-press and threshing-floor, of oxen and sheep, and shalt give it to the prophets, for they are your chief priests; but if ye have not a prophet, give it unto the poor. If thou makest a feast, take and give the first-fruits according to the commandment; in like manner when thou openest a jar of wine or of oil, take the first-fruits and give it to the prophets; take also the first-fruits of money, of clothes, and of every possession, as it shall seem good unto thee, and give it according to the commandment.

XIV. But on the Lord's day, after that ye have assembled together, break bread and give thanks, having in addition confessed your sins, that your sacrifice may be pure. But let not any one who hath a quarrel with his companion join with you, until they be reconciled, that your sacrifice may not be polluted, for it is that which is spoken of by the Lord. In every place and time offer unto me a pure sacrifice, for I am a great King, saith the Lord, and my name is wonderful among the Gentiles.²

¹ Ignatius, Epistle to Romans, c. ix.

XV. Elect, therefore, for yourselves bishops and deacons worthy of the Lord, men who are meek and not covetous, and true and approved, for they perform for you the service of prophets and teachers. Do not, therefore, despise them, for they are those who are honoured among you, together with the prophets and teachers. Rebuke one another, not in wrath, but peaceably, as ye have commandment in the Gospel; and, but let no one speak to any one who walketh disorderly with regard to his neighbour, neither let him be heard by you until he repent. But your prayers and your almsgivings and all your deeds so do, as ye have commandment in the Gospel of our Lord.¹

Watch concerning your life; let not your lamps be quenched or your loins be loosed,2 but be ye ready, for ye know not the hour at which our Lord cometh.3 But be ye gathered together frequently, seeking what is suitable for your souls; for the whole time of your faith shall profit you not, unless ye be found perfect in the last time. For in the last days false prophets and seducers shall be multiplied, and the sheep shall be turned into wolves, and love shall be turned into hate; and because iniquity aboundeth they shall hate each other, and persecute each other, and deliver each other up; and then shall the Deceiver of the world appear as the Son of God, and shall do signs and wonders, and the earth shall be delivered into his hands; and he shall do unlawful things, such as have never happened since the beginning of the world. Then shall the creation of man come to the fiery trial of proof, and many

¹ Matt. xvi. 15. ² Luke xii. 35. ³ Matt. xxiv. 42.

shall be offended and shall perish; but they who remain in their faith shall be saved by the rock of offence itself. And then shall appear the signs of the truth; first the sign of the appearance in heaven, then the sign of the sound of the trumpet; and thirdly, the resurrection of the dead—not of all, but as it has been said, The Lord shall come and all his saints with him; then shall the world behold the Lord coming on the clouds of heaven.

¹ Zech. xiv. 5.

NOTES

Cap. I .- The introductory part in the recension of Bryennius is largely taken from the Gospels of St. Matthew and St. Luke. From cap. i. to vi. it is almost certain that the writer must have had the text of the Sermon on the Mount in his possession, as the coincidences are too numerous to allow it to be supposed that they are based on traditional sayings. The Gospel of St. John does not seem to have been used, and St. Mark is only quoted once, in cap. xii., where St. Mark xi. 9 is alluded to. There are a few quotations from the Old Testament. In my own reconstruction of the text I have prefixed the commencement of the Epitome, as it gives the names of the twelve Apostles, and assigns the maxims to their various authors. The substance of the teaching is nearly the same in the two works as far as cap. vi. At cap. vii. the Didache of the recension of Bryennius diverges from the Epitome, and directions from the Clementine Liturgies for the administration of the Sacrament are added. The resemblance to the Clementine Liturgy in the 7th book of the Apostolic Constitutions cannot be disputed, the form for the administration of the Communion being substantially the same, though with a few differences of expression employed.

Cap. III. μὴ γίνου ψεύστης.—This passage is quoted by Clement of Alexandria, Stromata, i. 319; he apparently supposed that it came from one of the canonical books: οῦτος κλέπτης ὑπὸ τῆς γραφῆς εἔρηται ψησὶ γάρ τις, μὴ γίνου ψεύστης ὁδηγεῖ γὰρ τὸ ψεῦσμα πρὸς τὴν κλοπήν. No other quotations from the Didache have been found.

Cap. VI. λατρεία γάρ έστι θεών νεκρών.—Cf. St. Clement to the Corinthians, ii. $3: \dot{\eta}\mu\epsilon\hat{s}$ οἱ ζώντες τοῖς νεκροῖς θεοῖς οἱ θύομεν καὶ οἱ προσκυνοῦμεν αὐτοῖς.

Cap. VI.—No book of the Old Testament is mentioned in cap. i.—vi. of the Didache, but a number of passages are evidently

alluded to. The following seem to have been used: Exodus xx. 13; Proverbs xii. 15-28, iii. 34; Tobit iv. 15; Habakkuk ii. 9; Psalm i. 3, 4; and allusions to the following books may be traced: Leviticus, Deuteronomy, Isaiah, Zechariah, the Book of Wisdom (several times), and the Book of Baruch. With regard to the New Testament, besides the quotations from St. Matthew and St. Luke, which form the basis of the doctrine of the Way of life, there are many allusions to the Epistles of St. Paul, particularly the Epistles to the Romans and Galatians, and the Epistles of St. Peter, St. James, and St. Jude, so that there can be little reason to doubt that the author or compiler had a complete copy of the canonical books of the New Testament in his hands, from which he drew the substance of his teaching.

Cap. VII.—With regard to the liturgical fragment given in cap. vii.—x., it is necessary to remark that it does not harmonise with any of the ancient liturgies, with the exception of that found in the Clementine Constitutions. The whole body of the Eastern and Western Liturgies may be divided into four classes—the Roman, the Gallic, that of Alexandria, and that of Jerusalem. The Clementine Liturgy, as found in the Apostolic Constitutions, differs entirely from these four, and does not seem ever to have been used, the object for which it was composed being apparently unknown. The form given in the Didache for the celebration of the Communion belongs to the Clementine series, and does not resemble in any way that contained in the four ancient liturgies; and though it is not precisely the same as that found in the 7th book of the Apostolic Constitutions, it evidently belongs to the same recension.

The form given for the administration of baptism does not seem to correspond with any form that was ever actually employed in the Primitive Church. The expression, "having first recited all these things"—i.e., all the preceding part of the Didache—cannot be allowed to represent correctly the primitive form of baptism, which was entirely different, nothing resembling the commencement of the Didache having been employed. The oldest form, after that used in the New Testament, is found in Tertullian and Cyprian. According to Tertullian, the person to be baptized

¹ Tertullian, De Corona, iii.; Adver. Prax., xxvi.; De Baptismo, vii., viii. Cyprian, Epist., xlix. 6; lxx. 1, 2.

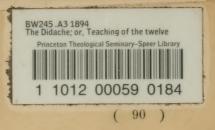
renounced publicly the Devil, his pomp and his angels, and was then dipped three times into water in the names of the three Persons of the Trinity; and according to Cyprian, at a period a little later, a formal confession of faith was made: "Dost thou believe in eternal life and the remission of sins?" &c. The Clementine form for the administration of baptism is given at cap. xxxix.-xlv. of the 7th book of the Apostolic Constitutions, and does not resemble that given in the Didache, being a service of some length, containing a confession of faith and directions for the details of the baptism, which included the anointing with oil, and instructions for the consecration of the oil and water employed. The reason why the form given in the Didache differs from the Clementine Constitutions does not seem to be known, the editor for some cause declining to give the Clementine form, which is followed in the form for the administration of the Communion. The form given in cap. ix. for the administration of the Eucharist agrees on the whole with that found in the Apostolic Constitutions, vii. 25, 26, though there are a few differences in the expressions employed, and in the Apostolic Constitutions no form is given for the consecration of the cup. Neither form resembles that found in the ancient liturgies, where the service is of much greater length. The expression "Holy vine of David" does not occur in any of the earlier liturgies, and together with the sentence, "This broken bread scattered upon the mountains," seems to point to Palestine as the source of the passage, which may probably be a fragment of the ancient Liturgy of Antioch or Cæsarea. Cf. Clement of Alexandria, Quis. Div. Salv. 29, p. 952: οὖτος ὁ τὸν εἶνον τὸ αἶμα της άμπέλου της Δαβίδ έχέας ήμων έπι τὰς τετρωμένας ψυχάς.

Cap. VIII.—The version of the Lord's Prayer given in the Didache agrees on the whole with that in the Apostolic Constitutions, with the following variations:—

Didache: $τ\hat{\varphi}$ οὐραν $\hat{\varphi}$; ϵπὶ γη̂s; την ὀφειλην; ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.

Apostolic Constitutions : τοῖς οὐρανοῖς ; $\dot{\epsilon}$ πὶ τῆς γῆς ; τα ὀφειλήματα ; ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία εἰς τοῦς αἰῶνας ἀμὴν.

The occurrence of the Doxology in the version given by the Didache, and also in that of the Apostolic Constitutions, which, though not precisely the same as that found in St. Matthew, is

in both instances substantially the same, proves conclusively that it must have been part of the original prayer as recorded by St. Matthew, and not an addition, as some critics hold, from the Greek service books. The following are the variations in St. Matthew and St. Luke from the version of the Didache:—

St. Matthew vi. 9: τοις οὐρανοίς; ἐπὶ τῆς γῆς; τὰ ὀφειλήματα.

St. Luke xi. 2: τοις οὐρανοίς; ἐπὶ τῆς γῆς; τὰς ἀμαρτίας.

St. Matthew: ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοῦς αἰώνας. ἀμὴν.

St. Luke: the Doxology is omitted.

Cap. XI.—The directions given for the reception of prophets and apostles are not precisely parallel to the directions in the Apostolic Constitutions, and in some respects are peculiar to the Didache, though there is a general resemblance to cap. xxviii. of the Apostolic Constitutions. As to the substance of them, they do not justify the statement in the text that they are $\kappa\alpha\tau\dot{\alpha}$ $\tau\dot{\alpha}$ $\delta\delta\gamma\mu\alpha$ $\tau\dot{\alpha}\dot{\alpha}$ $\epsilon\dot{\alpha}\alpha\gamma\gamma\epsilon\lambda\delta\omega$ (according to the precept of the Gospel), as nothing resembling them is found in the Gospels of St. Matthew and St. Luke. They do not, further, harmonise with the passages relating to Church offices in Clemens Romanus and Hermas and the other early authorities, who make no mention of the order, of prophets and apostles as still existing, so that it seems best to regard them as the composition of the compiler of the Didache, who inserted them to convey the impression that the work was written in the time of the apostles themselves.

Cap. XIII.—The passage about the maintenance of the ministers of the Church is parallel to cap. xxix, of the Apostolic Constitutions, and from cap. xiv. of the Didache to the conclusion the two works are substantially the same, as will be seen by comparing them with cap. xxx.—xxxii. of Book vii. of the Apostolic Constitutions.

Printed by BALLANTYNE, HANSON & Co. Edinburgh and London